

SISÄLLYSLUETTELO

[Kirjoittajaohjaajan tukipaketti](#)

[KIRJOITTAJIEN LÄHTÖKOHDAT](#)

[KIRJOITTAMISEN FILOSOFIAA](#)

HARJOITUKSET

[ALKUUNPÄÄSEMINEN](#)

[SATTUMA](#)

[ASSOSIAATIO](#)

[OMAN ELÄMÄN MATERIAALIN LÖYTÄMINEN](#)

[HAVAINTO](#)

[KERTOMISEN TEKNIKOISTA](#)

[KUVAL LISUUS, YKSITYISKOHTAISUUS, KONKREETTISUUS](#)

[VALMIIN MUODON KAUTTA SISÄLTÖÖN](#)

[IHMISIÄ JA ROOLEJA](#)

[TYYLIKÖKEILUJA](#)

[HARJOITUKSIA ALAKULTTUUREISTA](#)

[SEKALAISTA](#)

[LÄHTEET](#)

[LIITTEET](#)

[LIITE 1](#)

[LIITE 2](#)

[LIITE 5](#)

[LIITE 6](#)

[LIITE 7](#)

[LIITE 8](#)

[LIITE 9](#)

[LIITE 10](#)

[LIITE 11](#)

[LIITE 12](#)

[LIITE 13](#)

Kirjoittajaohjaajan tukipaketti

© Niina Hakalahti & Taija Tuominen

Hyvä lukija:

Edessäsi on Hämeen läänin kirjallisuuden ohjaavan läänintaiteilijan Niina Hakalahden ja Hämeenlinnan kirjoittajakoulun opettajan Taija Tuomisen laatima Kirjoittajaohjaajan tukipaketti. Tukipaketin olemassaolon mahdollistaa Hämeen läänin taidetoimikunta, jonka varoin paketti on toteutettu. Tämä paketti on tavallaan ensiapulaukku; kun huomenna on tunti ja opettajan ideat ovat lopussa, paketti tarjoutuu avuksi. Ensiapulaukkumme on tarkoitettu opettajille, jotka jo toimivat kirjoittamisen ohjaajina; tarkoituksenamme ei siis ole tarjota luovan kirjoittamisen perusoppimäärää. Tämän perusoppimäärän eri opettajat ovat hankkineet eri tavoin, koska vasta nyt maassamme alkaa olla varsinaista järjestäytyntä kirjoittajaohjaajakoulutusta.

Kaikki harjoitukset ovat kirjoittajien käyttämiä ja testaamia ja ovat vapaasti sovellettavissa. Jokaisessa harjoituksessa on lähde. Varsinkin ulkomaalaisten lähteiden harjoituksia on usein sovellettu eli jos niitä vertaa alkuperäiseen, voi huomata pieniä muutoksia. Joitakin harjoituksia on mahdoton jäljittää johonkin tiettyyn lähteeseen, niistä on tullut yleistä tavaraa, vähän niin kuin kansantarinoista. Joskus lähteen kohdalla voi olla "mm", mikä viittaa siihen, että ainakin ko. henkilö on käyttänyt harjoitusta. Toisinaan käytetään muotoa "soveltaen" tai "ajatusten pohjalta", jos idea on selvästi jonkun, mutta kehittänyt kirjoittajien.

Millainen on hyvä kirjoitusharjoitus? Yksiselitteistä vastausta ei varmaan voi antaa. Tekniikkaan keskittyvät harjoitukset ovat omalla tavallaan tärkeitä, mutta niiden anti jää kapeaksi. Siksi tässäkin paketissa tarjoamme tekniikkaa enemmän oivaltamiseen ja virikkeiden antamiseen tähtääviä harjoituksia. Usein parhaat harjoitukset ovat kuin silmälasit, niiden kautta näkee paremmin. Harjoituksen kanssa itsetarkoituksellinen puuhastelu ei tietenkään ole mielekästä. Hyvä harjoitus häipyä ja vetäytyä taustalle ja antaa tilaa kirjoittajan tekstille. Hyvä harjoitus tuottaa erilaisia ja ennalta-arvaamattomia tekstejä, ei kloonattuja. Hyvää harjoitusta ei lopuksi enää tarvita.

Harjoitukset on ryhmitelty suuntaa-antavien otsikoiden alle. Vaikka harjoitus löytyy esim. "assosiaatio"-otsikon alta, voisi se mahdollisesti sopia monen muunkin otsikon alle. Kaikenlainen luokittelu on tietenkin vain karkeaa, eikä missään mielessä yksiselitteistä. Harjoituksia voisi luokitella toisinkin perustein: tekniikkaan keskittyvät, jonkun käsitteen tutuksi tekevät jne. Mutta tällä kertaa valitsimme näin.

Lisäksi olemme koonneet Sinulle tietoa alan kirjoista ja muusta materiaalista.

(LIITE 1)

On mahdollista, että tämä paketti kasvaa ja laajenee , joten kaikki vinkit kirjoittajille ovat tarpeen. Olemme myös halunneet lyhyesti esitellä "oman tiemme" kirjoittajiksi ja kirjoittajaohjaajiksi, koska se antaa näkökulmia valitsemiimme kirjoitusharjoituksiin ja -menetelmiin. Myös meidän tarinoitamme saa käyttää opetusmateriaalina.

KIRJOITTAJIEN LÄHTÖKOHDAT

Kirjoittajien lähtökohdat

Niina Hakalahti

Ensi muistot omasta kirjoittajataustani paikallistuvat lyijykynällä vihkoon raapustettuihin runoihin, "joissa kuu kuvastui hopeiseen veteen". Ainoa puolustus on ikä: 8v. Sittemmin kävin paljon erilaisia kirjoittajakursseja eri aloilta. Lähettelin tekstejä arvioitavaksi eri tahoille ja osallistuin kilpailuihin sekalaisella menestyksellä. Eräs elämäni tärkeimpiä arvioita on ollut edesmenneen kirjailijan, Aku-Kimmo Ripatin lausunto 14-vuotiaan runoistani. Nivaskan luettuaan hän totesi, että näistä on 30 täyttä paskaa ja 10 on oikein hyviä. Matkan varrella on ollut paljon neuvoja ja opastajia, 14-vuotiaana kirjoittelin "lällyparodioita" omista runoistani (jotka eivät varmaan niin kovin kaukana lällystä ja tahattomasta parodiasta olleet muutenkaan) kirjailija Anja Vähäahon kurssilla. Se oli hauskaa ja opetti suhteellisuudentajua. Samoin runoilija Ipo Tiihonen opasti viisaasti teini-ikäistä "pikkusievien" runojen kirjoittajaa kehottamalla "kirjoittamaan ohii" eikä heti aina pyrkimään valmiiseen pikkurunoon. (Pidän nykyään "ohikirjoittamista" eräänä tärkeimpänä tapana harjoitella luovaa kirjoittamista.)

Yliopistossa pääaineenani oli kirjallisuus. Ensimmäinen varsinainen ohjaamani luovan kirjoittamisen ryhmä oli Haukiputaan työväenopiston kirjoittajapiiri vuosina 1987-88. Ensimmäinen oppituntini oli hyvin opettavainen - minulle itselleni. Turhaa idealismia karsiutui pois kuin sipulinkuoria. (Silti kirjoittajaohjaaja saa olla vähän idealistikin, parempaa se on kuin kyynisyys.) Ivalossa pidin ensimmäisen lyhytkurssini, yhdessä runoilija Pekka Sairasen kanssa.

Yksi opettajani muun lisäksi on ollut lehtikirjoittaminen. Ihan kaikenlainen lehtikirjoittaminen uutisista arvosteluihin on auttanut ja kehittänyt. Yleensäkin: mikä tahansa kirjoittaminen notkistaa, pitää lihakset kunnossa ja madaltaa kirjoittamiseen ryhtymisen kynnyksiä.

Vuonna 1990 Oulun ja Lapin läänin taidetoimikuntien ja Kustannus Pohjoisen Halla ja Yölyriikkakilpailussa tuli voitto ja samana syksynä ilmestyi runokirja Nainen repii palan oranssia; kilpailussa kun oli luvattu julkaista voittajan kirja. Toinen runokirja tuli vuonna

1993: Ole sinä voinvärinen. Ensimmäinen sai oikein hyvät kritiikit, toinen nihkeämmät.

Samana vuonna valmistuttuani yliopistosta menin Räisälän kansanopiston "Dante-Akatemiaan" päätoimiseksi luovan kirjoittamisen opettajaksi. Räisälää voisi nimittää luovan kirjoittamisen ohjauksen käytännön harjoittelukseksi. Opetin myös luovaan kirjoittamiseen läheisesti liittyviä aineita: kirjallisuutta ja kulttuuritiedottamista. Vuoden aikana teoria muuttui käytännöksi ja ahmin kaikki käsiin saamani kirjoittamisenoppaat. Käytin paljon amerikkalaista kirjallisuutta, koska USA:ssa alaa on jo kauan opetettu yliopistossa. Mielenkiintoista ja tavallaan lohduttavaakin oli havaita, että monet "itse kehittämäni" harjoitukset löytyivät muunnelmina amerikkalaisista oppaista. Siis vaikka tein työtäni Kokemäellä, Peipohjan suhteellisen ankeassa kaupunginosassa, päädyin esim. havaintoharjoitusten kohdalla pitkälti samoihin menetelmiin kuin tuntematon kollega Jenkeissä.

Kun tulin perjantaina opettamasta kotiin, luin Kuponkiuutisia vaaka-asennossa ja tuijottelin seinää. Huomasin, että luova kirjoittaminen on suhteellisen vaikeasti opetettava aine. Ja ennen kaikkea: työläs. Materiaalin haaliminen reilulle 20 viikotunnille, tekstien lukeminen ja palautteen antaminen sekä julkaisukanavien kehittäminen totisesti kävivät työstä. Jos haluaa pitää hyviä tunteja, on uhrattava paljon aikaa.

Yhden lukuvuoden jälkeen keväällä 1994 minut valittiin Hämeen läänin kirjallisuuden ohjaavaksi läänintaiteilijaksi ja samalla tuli Tampereen kaupungin kirjallisuuspalkintokin. Työni läänintaiteilijana käsittää kaikkea mahdollista kirjoittamiseen ja kirjallisuuteen liittyvää. Suunnittelu, konsultointi, tekstien lukeminen, tiedottaminen, opetussuunnitelmien tekeminen jne. kuuluvat työhöni. Eräs oma projektini oli pakolaisten kirjoittajaryhmän perustaminen ja vetäminen. Työ on mielenkiintoista, mutta koska läänintaiteilijan työhön ei enää sisälly oman luovan työn osuutta, on oman kirjoittamisen sovittaminen ansiotyön oheen välillä aika tuskaisaa. Samalla koetan pitää huolta omasta koulutuksestani, olen mm. käynyt Turun kristillisen opiston järjestämässä kirjoittajaohjaajakoulutuksessa hakemassa vinkkejä sekä palauttamassa mieliin, miltä oppilaana olo tuntuu.

Tähän olen tullut kirjallisella tielläni. Käsitys kirjoittamisesta on muuttunut ja elänyt. Muutosprosessin tuloksena haluan erikseen mainita joitakin kirjoittamiseen sekä sen opettamiseen liittyviä asioita, joita käsittelen osuudessani kirjoittamisen filosofiaa.

Taija Tuominen

"Kirjoittaminen on kohtalonsa hyväksymistä", sanoi runoilija Risto Ahti Oriveden opistolla. Kuinka oikeassa hän onkaan! Myös omat varhaisimmat muistoni ovat 8-vuoden iästä, kun kirjoitin paperille vanhempieni mehevän riidan jälkeen "kai luulivat elon olevan pumpulia ei ei se on murheiden maa".

Olen saanut 60-luvun spartalaisen kasvatuksen ja kotonani olivat kynät jemmassa keittiön astiakaapin ylähyllyllä, joten jouduin kehittämään erilaisia loruja tyyliin "olis äiti hyvä antas kynä". Ja kun kolmannella luokalla opettaja tiedusteli oppilaiden tulevaisuuden suunnitelmia, odotin pää kuumana vuoroani vastatakseni "taiteilija". Päätökseni vain vahvistui opettajan letkautuksesta "vai nälkätaiteilija Taijasta tulee".

Vaikka luterilaiseen kulttuuriimme kuuluukin, että kärsimys kristallisoi, mielestäni liian moni sukupolvi on nujerrettu vanhalla sananlaskulla "joka kuuseen kurkottaa, se katajaan kapsahtaa". Koko sananlasku pitäisi kirjoittaa uudelleen "joka kuuseen kurkottaa, se käpyjä näkee".

Olen kirjoittanut aina, mutta vasta kunnon tönäisy ja oikea opettaja saivat liikkeelle. Kirjoittamiseni kanavoitui ja löysin itseni iltalukiassa, jossa äidinkielenopettajakseni osui lehtori Hilja Mörsäri. Hiljaa kutsunkin henkiseksi äidikseni. Siitä seurasivat eripituiset kurssit muutamasta päivästä yhteen vuoteen Oriveden opistolla, jossa olen suorittanut myös sanataiteen approbaturin. Ilman kirjoittajakoulutusta en olisi saanut mitään aikaiseksi. Ajellut vain prätkällä pitkin Hauhoa ja ajatellut, että ehkä joskus, elämä alkaa huomenna. Sitähän sanotaan että tie helvettiin on kivetty hyvillä päätöksillä!

Kun Niina on lyyrikko olen itse lähinnä prosaisti. Osallistuin -90 J.H.Erkon novellikilpailuun irrallisella novellikokoelmalla sijoittuen kolmanneksi. Vuonna -92 voitin kilpailun romaanikäsitteilläni Tiikerihai, jota edelleen viimeistelen kustantajalle.

Kirjoitan eri aikakauslehdistä ja sanomalehdistä alkaen tieteelliseen tekstiin. Ensimmäistä teen rahan vuoksi - kannattaa ottaa myös huomioon se, että kaikesta oppii ja kaikenlainen kirjoittaminen kehittää, - jälkimmäistä taas siksi, koska opiskelen Tampereen yliopistossa Suomen kirjallisuus pääaineenani. Lopputyöni aihe on esikoiskirjailijat, heidän taustansa ja asemansa Suomessa. Samasta aiheesta teen parhaillani tutkimusta valtion kirjallisuustoimikunnalle.

Minulla on kuudetta vuotta Janakkalan kunnankirjastossa nuorten luovan kirjoittamisen ryhmä. Tämä hulvaton ryhmä onkin henkilökohtainen suosikkini. Olen vetänyt kirjoittajapiiriä miehille ja naisille myös Hämeenlinnan keskusvankilassa. Vuodesta -91 olen opettanut nuoria ja aikuisia Hämeenlinnan kaupunginkirjaston kirjoittajakoulussa, joka on mukana taiteen perusopetuksessa. Näistä kokemuksista olen julkaissut oppikirjan Mervi Kosken kanssa (Taskut täynnä tarinoita, Cultura -94).

[KIRJOITTAMISEN FILOSOFIAA](#)

KIRJOITTAMISEN FILOSOFIAA

Niina Hakalahti

1. Unohda laji - aluksi!

Aluksi ei ole tärkeää, kirjoittaako lyriikkaa vai proosaa. Tärkeintä on teksti. Ja vielä tekstiäkin ennen luovuus, ovien avautuminen kirjoittajassa. Alkuvaiheessa kannattaakin keskittyä harjoituksiin, joissa tuotetaan materiaalia, kirjoitetaan "yli", mutta ei pyritä valmiiseen tekstiin. Ja vaikka kirjoitettaisiinkin päämäärätietoisesti jotakin, on aina hyvä ohessa treenata, lämmitellä. Esim. kirjailija ja kirjoittamisen opettaja Natalie Goldberg puhuu paljon tästä kirjoissaan (Writing down the bones, Wild Mind). Laji on vain kaapu, johon teksti pukeutuu loppuvaiheessa. Ehkä on niin, että tiettyjä ajatuksia voi ilmaista vain runon keinoin. Mutta täytyy luottaa siihen, että ne kyllä löytävät muotonsa ajan kanssa. Tässä harjoituspaketissa "alkuunpääseminen"-otsikon alla on harjoituksia, jotka sopivat lämmittelyyn tai aloittamiseen, esteiden murtamiseen.

2. Kirjoittamisprosessiin kuuluu juuttuminen

Eeva Haapaniemi hahmottelee teoksessa Kirjailijan työhuoneessa (Haapaniemi-Kuusela) luvussa Kirjoitustyö luovana tapahtumana Kurt Motamedin seitsenvaiheista luovan toiminnan mallia. Luvussa tähdennetään, että kirjoitustyöhön kuuluu välttämättömänä osana epäonnistumisia, juuttumisia, uudelleen valitsemista, kiihkeiden työperiodien ja lamakausien vuorottelua.

Opettajan eräs tärkeimpiä tehtäviä on koettaa näyttää oppilaalle nämä realiteetit. Voidaan tutkia yhdessä kirjoittamisesta ja luovasta prosessista kirjoitettuja teorioita, mutta erittäin hyödyllisiä ovat esimerkit, "tositarinat" vaikkapa opettajan omasta luovan prosessin kokemuksesta vaikeuksineen kaikkineen. Rohkaiseminen vankalta faktapohjalta on tehokkaampaa kuin epämääräinen "kyllä se teksti siitä taas irtoaa"-lohduttelu. Varsinkin pidempiaikaisessa kirjoittajakoulutuksessa nämä "juuttumiset" tulevat väistämättä esiin ja opettajan on löydettävä luonteva suhtautuminen niihin. Myös Natalie Goldbergin kirjoissaan esittämät menetelmät "luvallisesta roskan kirjoittamisesta" ja "kompostoinnista" (kestää aikaa ennen kuin kompostista voi kasvaa kukka) toimivat hyvin. (Käännämme kirjailija Jyrki Tuularin kanssa Goldbergin ensimmäistä kirjaa, mutta toistaiseksi teokset ovat saatavilla vain englannin kielellä.)

3. Palautteen antamisen ja vastaanottamisen taito

Kirjoittajalle palaute on lääkettä tai ainakin ennaltaehkäisevää vitamiinia. Siis hyvä palaute. Hyvä palaute ei tarkoita välttämättä positiivista, mutta kylläkin aina hedelmällistä palautetta. Palaute on onnistunut, kun kirjoittajalla säilyy kipinä tekemiseen ja tekstin kehittämiseen. Liian rankka palaute on vastuutonta, "ihan kiva"-tyyli loukkaa toisella tavalla. Palautteen antamiseen liittyy keskeisenä ilmapiiri. Jos opettaja on onnistunut tekemään hyvää "pohjustusta" ryhmässä, ollaan siellä valmiimpia vastaanottamaan palautetta. Turvallisuutta luo sekin, jos aluksi saa antaa tekstinsä nimettömänä arvioitavaksi. Tiedän joitakin rohkeita opettajia, jotka ovat antaneet oppilaidensa arvosteltavaksi omia tekstejään- nimettöminä. Myöhemmin- ehkä varsin suorasukaisenkin kritiikin jälkeen- kuullaan kenen tekstejä on luettu.

Sekä palautteen antaminen että vastaanottaminen vaatii taitoa. Siksi opettajan olisi hyvä olla itse aika ajoin tilanteessa, jossa hänen tekstiään arvioidaan. Eläytyminen toisten asemaan on siten paljon helpompaa. Liisa Enwald kysyy mielenkiintoisessa artikkelissaan Terapiakirjoittaminen ja kritiikin veitset (teoksessa Päiväkirjasta hypermediaan) tarvitseeko koulutukseen saapuva kirjoittaja ehkä kahdenlaista terapiaa: 1) oman peruskonfliktin selkiyttämistä kirjoittamalla ja 2) kritiikkikriisistä selviytymisen tukemista?

Samaisessa artikkelissaan Enwald muistuttaa, että kriittinenkin koulutustilanne saattaa olla terapeuttinen, mm. mikäli kirjoittaja oivaltaa, ettei teksti ole sama kuin kirjoittaja. Myös Natalie Goldbergilla on Writing down the bones -kirjassaan luku Don't Use Writing to Get Love, "Älä kirjoita saadaksesi rakkautta".

Liitteenä on palautekaavake (paperiversiossa), jota voi joskus käyttää opetustilanteessa. (Luonnollisesti kysymyksiä voi soveltaa, lisätä jne.) Tällainen kysely sopii sellaisiin opetustilanteisiin, joissa oppilaat ovat nähneet toistensa useita tekstejä. Äidinkielen tunneilla kysely voitaisiin toteuttaa ehkä ryhmissä. Jokainen saa siis kaavakkeen, johon on kirjoitettu jonkun ryhmäläisen nimi. Näin kaikki antavat ja saavat palautetta. Opettaja kerää kaikkien paperit ja ne käydään yhdessä läpi. Opettaja ei kerro, kenen tekstit ovat arvostelun kohteena ja kuka on palautteen kirjoittanut, vaan ryhmäläiset saavat arvata. Välttämätöntä ei ole kertoa ollenkaan, kuka palautteen on kirjoittanut. Kysely on hyvä ryhmän aktivoimiseksi.

4. Tavoitteet ja välitavoitteet

Kirjoittaminen on pitkäjänteistä työtä. Niinpä kaikenlaisten välitavoitteiden asettaminen on yksi kirjoittajaohjaajan keskeinen tehtävä. Kirjoittajaohjaaja siis ikään kuin auttaa kirjoittajaa paloitlemaan ja jäsentelemään kirjoittamisprosessia epämääräisestä möykystä sopiviin vaiheisiin, annoksiin ja taukoihin. Lopullinen päämäärä ei välttämättä ole kirjoittajan itsensäkään tiedossa tai vaikka olisikin, se

voi olla todella kaukainen (haave kirjan julkaisemisesta).

Hyviä ja suhteellisen helposti toteutettavia välitavoitteita kirjoittajaryhmässä tai yksityisen kirjoittajan kohdalla löytyy ja lisää voi keksiä. Yksi hyvä tapa saada tekstejä julkisuuteen on tekstinäyttely. Tekstinäyttelyn voi järjestää monella tavalla ja moneen paikkaan; kouluun, kirjastoon, markettiin... Järjestimme esim. Hervannan kirjoittajapiirissä (Tampereen kaupungin kulttuuritoimiston kirjoittajapiiri) näyttelyn Hervannan kirjaston ulkovitriineihin. Paikallinen kehystäjä lainasi meille kehykset ja tekstit suurennettiin kopioimalla tarpeeksi kookkaiksi. Vitriineissä esiteltiin paitsi ryhmäläisten tekstejä, myös itse kirjoittamisprosessia. Esimerkkinä oli tekstin kehittyminen pikkuhiljaa, taisipa olla esimerkki jumiutuneestakin tekstistä. Lisäksi esittelimme luovan kirjoittamisen oppaita ja harjoitustehtäviä. Vitriinien ohi kulki päivässä valtaisa joukko ihmisiä, ja aika moni pysähtyi tutustumaan näyttelyyn. Näyttely voikin joissakin tapauksissa olla parempi ratkaisu kuin esim. antologia, jonka joskus saattaa olla vaikeaa löytää lukijansa. Myös Räisälän kansanopiston kirjoittajalinjan opiskelijoiden kanssa teimme tekstinäyttelyn Kokemäen kirjastoon. Helsingissä toimii jopa Runogalleria!

Räisälän kansanopistossa teimme opiskelijoiden kanssa kerran runouden "ilmaisjakelun". A3:lle koottiin runoja ja kuvitusta ja kopioitiin 500 kappaletta. Sitten jaettiin lähitaloihin, kauppojen ilmoitustauluille jne. Ei tule edes kalliiksi!

Julkisuus motivoi kirjoittajaa, onhan tekstit tarkoitettu lukijan käsiin. Samaisessa Räisälän kansanopistossa teimme vuonna 1993 työttömyysrunoja, jotka lähetettiin silloiselle työministeri Ilkka Kanervalle. Ryhmätyönä kirjoittajalinjalaiset kokosivat runonsa vihkoseksi, joka lähetettiin paitsi ministerille myös tiedotusvälineille. Vihkonen vietiin myös lähialueen kirjastoihin, työvoima- ja sosiaalitoimistoihin. Palautetta ja julkisuutta tuli todella paljon, radiot ja lehdet ihan valtakunnallisesti olivat todella kiinnostuneita. Ja tuskin sitäkään vaaraa on, että yhteiskuntamme muuttuu niin täydelliseksi, ettei tällaisia "iskuja" enää tarvittaisikaan.

Paikallisradiot ja -lehdet ovat hyviä yhteistyökumppaneita. Paikallislehtien kanssa voi sopia esimerkiksi kirja-arvostelujen tekemisestä. Kirjoittaja saa palkkioksi kirjan ja kirjoituskokemusta, paikallislehti lisää väriä. Tietenkin muidenkin lehtien kanssa voi kehitellä yhteistyötä. Periaatteessa ihan mihin lehteen tahansa voi tarjota juttuaan tai runoan periaatteella koira-aiheinen runo koiralehteen. Eikä kannata unohtaa mielenkiintoisia, pieniä kulttuurilehtiä. Esimerkiksi Lukukeskuksen julkaisema Lukufiilis-lehti on erityisesti nuorille suunnattu lehti, jossa on nuorten kirjoittajien teksteille löytynyt tilaa. Joillakin taidetoimikunnilla on omia lehtiään, Hämeessä ylpeydenaiheena on kerran vuodessa ilmestyvä Optimisti, johon hämäläinen kirjoittaja saa tarjota tekstiä. Kiven aika on pieni mutta tasokas hervantalainen kulttuurilehti, johon otetaan hyvää tekstiä vastaan mistä vaan. Kiven aika alkaa ilmestyä Internetissä ja erikoisuutena mainittakoon, että kirjoittaja saa halutessaan kommentteja tarjoamistaan teksteistä. Alias on lähinnä Pirkanmaan keskittynyt kulttuuri- ja mielipidelehti, joka kuitenkin on julkaissut muidenkin kuin pirkanmaalaisten tekstiä. TAITE on runouslehti, jonka takaa löytyy mielenkiintoinen pienkustantamo TAI-teos. Lehteä valmistetaan toimitukseen saapuneesta aineistosta. Tuli & Savu -runouslehteä ylläpitää taas Nihil Interit pienkustantamo ja runousyhdistys lähinnä jäsenlehtenään, vaikka aikeita on laajentaa sitä muillekin.

Lukufiilis-lehti

Lukukeskus

Villa Kivi

Linnunlauluntie 10

00530 Helsinki

Optimisti

Hämeen läänin taidetoimikunta

PL 150

13101 Hämeenlinna

Kirjallisuus uutiset

Turun ja Porin läänin

taidetoimikunta

PL 51

20801 Turku

Alias

Näsilinnankatu 22 A 24

33210 Tampere

kiven aika

Takunvainionkatu 2 C 19

33710 Tampere

TAI-te -runouslehti

PL 31

00501 Helsinki

Kulttuurivihkot

PL 45

00511 Helsinki

Tuli & Savu

PL 289

01301 Vantaa

Nuorille kirjoittajille mainion julkaisukanavan tarjoaa myös Pääatalo-Instituutin Spiraalipuutarha-antologia, johon voivat tarjota tekstiään kaikki alle 20-vuotiaat kirjoittajat. Yhteystiedot tekstien lähettämistä varten ovat:

Pääatalo- Instituutti

PL 39

93401 Taivalkoski

Teksti tarvitsee kohteensa, lukijansa. Opettajan tehtävä on helpottaa tätä kohtaamista. Räisälän kansanopistossa oli eräs hyvä kirjoittaja, jonka tekstit olivat usein kantaaottavia. Vein yhden hänen runonsa Tampereella kehitysmaakaupan seinälle. Niin yksinkertaista se on.

Jos kirjoittajan päämääränä on saada oma teos julkisuuteen, ovat välitavoitteet tärkeitä. Kilpailut, lehdet, mitä vaan. Kustantamisesta ei tässä paketissa puhuta, mutta on hyvä muistaa, että koko ajan syntyy uusia mielenkiintoisia pienkustantajia. Kustantamisen kenttä on muuttumassa. Pienilevikkinen kirjallisuus on täynnä yllätyksiä ja merkityksiä. Klassinen esimerkki on vaikkapa tanskalainen filosofi Sören Kierkegaard, jonka oli julkaistava teoksensa perintörahoillaan, kun kaupallinen kustantaja ei saanut myytyä hänen kirjojaan.

Oman tekstin näkeminen vaikka lehdessä painettuna tai kehyksissä kirjaston seinällä voi toimia hyvänä välitavoitteena. Ja tietysti yhden välitavoite voi olla toisen tavoite.

5.Harjoittelemisesta

Olen koonnut itselleni kirjoittamiseen ja sen harjoitteluun liittyviä ydinsanoja:

Ensimmäiset ajatukset

Alitajunta

Assosiaatio

Havainto

Sattuma

Muisti

Ydinsanat eivät liity erikseen mihinkään tiettyyn teoriaan, paitsi "Ensimmäiset ajatukset" on poimittu suoraan Natalie Goldbergilta. Goldberg kirjoittaa, että emme ole enää yhteydessä ensimmäisiin ajatuksiimme, vaan elämme ajatusten ajatusten todellisuudessa. "Alitajunta" ja "sattuma" liittyvät oikeastaan samaan. Kirjoittajan tärkeä aarreaitta on alitajunta, "väärinlukeminen", sattumiin törmääminen (kuvataiteilija Reijo Hukkasen ilmaus). Juuri nämä "sattumat" antavat uutta näkökulmaa todellisuuteen.

Havainto on kaiken taiteen tekemisen ensimmäinen lähtökohta. Luovan kirjoittamisen opettaja Erkki Kiviniemi pyytää oppilaita runoharjoituksessa kuvittelemaan itsensä vaikkapa lapsuuskodin pihalle, tuntemaan, näkemään. "Kyllä se sielu sieltä perässä tulee", Kiviniemi kiteyttää.

Muisti ja assosiaatio liittyvät yhteen. Ja molemmat liittyvät myös aistihavaintoihin. Mitä sireenin tuoksu tuo mieleen? Mitä muistan koulun pesäpallokentältä? Äänet? Hajun? Mihin ne liittyvät? Olinko onnellinen vai onneton? Ja niin edelleen. Loppujen lopuksi ydinsanat kietoutuvat kaikki toisiinsa, sulautuvat.

Kirjailija ja kirjoittamisen opettaja Natalie Goldberg muistuttaa, että kirjoittamaan oppiminen ei ole koskaan lineaarinen prosessi. Kirjoittamista ei voi harrastaa erillään elämästä. Ei ole yhtä tapaa, yhtä tekniikkaa saada hyvää tekstiä aikaiseksi. Goldbergin mukaan kirjoittajan pitää aloittaa aina alusta. Jokainen kirjoituskerta on uusi matka ilman karttaa. Kirjoittamisen hetkellä emme voi tukeutua siihen, mitä olemme aikaisemmin kirjoittaneet. Aina on lähdettävä tyhjästä.

Goldbergin ajatusmaailmassa kirjoittaminen vertautuu nukkumiseen, heräämiseen, siihen että kuu on taivaalla. Kirjoittaminen on perustavaa laatua olevaa. Kun kävelemme, emme kiinnitä tietoisesti huomiota siihen, että jalka siirtyy toisen eteen. Kun teemme erilaisia kirjoitusharjoituksia, tilanne on sama. Emme huomaa liikettä, sitä mitä mielessä tapahtuu. Parhaimmillaan kirjoitusharjoitukset tekevät meidät tietoisemmiksi, siitä mitä mielessämme tapahtuu. Ja synnyttävät luottamuksen; minun tapani on tämä, näin minä kirjoitan, tähän suuntaan haluan mennä. Harjoitus voi näyttää suuntaa ja sitten se päästää vapaaksi. Toivottavasti mahdollisimman moni harjoituksista toimii siten.

Taija Tuominen

Kirjoittaminen on myös maailmaan tutustumista, havaintoja, mielikuvia, kokemuksia ja ajatuksia. Aina ei tarvitse olla kynä kädessä voidakseen kirjoittaa. Toisaalla on kirjoitettava jatkuvasti ja viritettävä instrumenttiään. Siispä kaikki säännöt on tehty rikottaviksi - etenkin silloin, kun ne ensin hallitsee.

"Vaikutteiden pelko on tuhon alku", on Paavo Haavikko sanonut. Loppujen lopuksi puisevinta tekstiä kirjoittaa se, joka on lukenut vähiten. Kirjoittajan pitäisi elää kaikki kaudet ja vaikutteet lävitse, kunnes oma ääni nousee sieltä. Se voi löytyä vasta vuosien kuluttua tai sitten ei koskaan.

Kirjoittajan ei kannata myöskään selittää mitään. Teksti puhukoon puolestaan. Me katsomme tekstiä ja se pärjää omillaan, jos pärjää, mutta ilman selityksiä. Kirjoittajan pitäisi olla kuin Pilatus - minkä kirjoitin sen kirjoitin.

Kirjoittajan olisi elettävä loputtoman uteliaisuuden ja vimman vallassa. Pitäisi etsiä ja unohtaa ehtymättömällä kiinnostuksella. Kaikki inhimillinen elämä ja sen ulkopuolellakin oleva on käyttökelpoista materiaalia. Muuten tulee kartongin makuista ja kortongin tasoista tekstiä!

Kirjoittajan pitäisi heittäytyä alas norsunluutornistaan, vaikka vain vain katsomaan rannalle miten ihmiset leikkivät tai hukkuvat. Tuleeko niistä oikeita kirjailijoita, jotka käyvät elämän haaskalla, mutta pysyvät tyynen rauhallisesti katsomon puolella?

Yhtä lailla kuin kirjoittajan pitäisi lukea aivan kaikenlaista laidasta laitaan periaatteella kaikesta oppii (huonosta sen, miten ei pitäisi tehdä), hänen pitäisi myös kirjoittaa aivan kaikenlaista, eikä pitäytyä vain siinä omimmassaan ja katsoa maailmaa kapea-alaisesti. Kapea-alaisuus ei tee paremmaksi kirjoittajaksi, ainoastaan ylemmydentuntoiseksi. Eri kanavat tutustuttavat kirjoittajan myös koko kirjallisuuden, kirjoittamisen ja populaarikulttuurin kenttään. Veijo Meren romaanissa Peiliin piirretty nainen on aiheen tiimoilta mielenkiintoinen kirjailijaksi-nimitetyn romaanihenkilön monologi:

"Ei ketkään. Ne on just sellasia kavereita, jotka ei voi muka julkaista jossakin Nyyrikissä tai Perjantaissa, perkele. Asia on kyllä niin, että sellaiset kaverit, jotka ei ole kyllä mun kavereita, jotka ei voi julkaista jossakin roskalehdessä tai ihan missä tahansa, ne on just sellasia kavereita, joiden tekstiä ei muualla voikaan julkaista. Mutta ne just huutaa, ettei tehdä suuria teoksia, suurta taidetta. Ei sellaista tehdä. Yli ajan ja paikan, anna mä oksennan sun rinnallesi. Ei semmoista ole. Semmoista syntyy sata vuotta sen jälkeen kun se kirja on kirjoitettu ja sitä varten, että saisi sanoa, että on suurta taidetta. Mitään muuta varten sitä ei tarvita. Ne paskiaiset sitä tarvitsee, loiset, joiden täytyy nostaa kirjallisuuden arvoa, airuet saatanat. Kato sillä täytyy olla merkitystä yli ajan ja paikan, että ne vois tuntea ylemmyyttä."

Olen tullut siihen tulokseen, että kirjoittamisen tuska ja aloittamisen vaikeus on nimeltään "laiskuus". Jos istuu ja odottaa, että inspiraatio laskeutuu olkapäälle, niin sitä saa odottaa koko loppuikänsä. On vain aloitettava ja jossain vaiheessa työ vie jo mukanaan. Kadut ovat pullollaan tyyppejä, jotka sanovat, että mä kirjoitan kirjan. Mutta kuka todella ottaa ja tekee sen, tekee vaikka novellin pöytälaatikkoon? Kirjoittamiseen liittyy niin paljon kirjallista snobbailua ja mystifointia.

Kirjoittajan on oltava myös tietyllä tavalla moraaliton ja mistä tahansa on voitava kirjoittaa. Loppujen lopuksi se, mitä arastelee ja häpeää kirjoittaa ja ajattelee omaksi henkilökohtaiseksi mustaksi aukokseen, on kaikilla lähes samanlainen.

Olen kaikkea moralisointia vastaan ja sitä kannattaa kirjoittamisen ohjaajankin välttää. Varmaan kamalimpia tragedioitani omassa lapsuudessani oli se, että en voinut pitää päiväkirjaa, enkä purkaa ajatuksiani sinne. Muutaman kerran yritin, mutta se typistyi siihen, että äitini alkoi tehdä kättäisiä ja teräviä kysymyksiä. Lopulta tajusin, että hän luki salaa päiväkirjaani. Kieleni oli vain niin elliptistä, että äidin piti kysellä lisää ja täyttää aukkoja, koska hän ei heti ymmärtänyt missä mennään.

Jokaisessa seminaarissa nykyisin keskustellaan moraalista. Joka vuosikymmenellä on ollut omat juttunsa, joita kauhisteltiin ja moraalinvartijoilla on terävät hampaat, joihin jää etenkin seksi ja väkivalta, mutta myös kirjoittajan käyttämä kieli ja tapa tarkastella maailmaa. Sietokyky on vaihdellut aikakaudesta tai kulttuurista riippuen. Esim. 1930-luvun amerikkalaiselokuvissa oli poliisin ampuminen moraalisesti tuomittavaa.

Nyt pohditaan miten on suhtauduttava seksiin, suolenpätkiin ja kirosanoihin nuorten teksteissä? Äidinkielenopettajat peruskoulussa ovat eri asemassa, koska heillä on siellä koko ikäluokka. Kirjoittajaryhmissäni käy valikoituneiden nuorten joukko, sellaisten, jotka haluavat kirjoittaa, eivätkä he kirjoita tekstejään provokaatioina kirjoittamista vastaan.

Yleensä syksyllä ensimmäinen kysymys murrosikäisillä on, että saako tekstissä olla kirosanoja. Miksi ei, jos se ei ole itsetarkoitus. Mistä tahansa on voitava kirjoittaa ja onhan toki parempi, että jääkellarit puretaan paperille kuin kaduille. Ohjaajan on oltava avoin yllättävillekin viesteille. Sitä paitsi vanha sananlasku "villistä varsasta tulee paras hevonen" pitää paikkansa.

Kirjoittamisen ohjaajan kannattaa muistaa, että kaikki oppilaat eivät kehity samaa tahtia. Samanikäisten nuorten teksteissäkin taso vaihtelee huimasti. Joku saattaa hallita tekniikat suveneristi, mutta sisältö ei syvene, eikä muutu, ei ainakaan niin nopeasti kuin ohjaaja kuvittelee, ehkä ei koskaan.

Joku saattaa kirjoittaa loistavaa lyriikkaa:

"Kesän kuolema:/jo kauan minua ovat kiehtoneet nämä/
valkokulmaiset talot sateessa,/kuultavat liukkaat katot,
laikukkaat tiilet; olen asukas/vanhan säveltäjän puis-
tossa, vaahteran vetisessä rungossa/ kesän kuolema: tiedän
mitä ovat kilahtavat jääyöt/kun otsat ovat paljaat"

Kun taas toinen samanikäinen jankuttaa tunnista toiseen:

"Miehet ovat sikoja:/siat on miehiä./Siat asuu helvetissä:/Helvetti asuu sioissa./Minä olen äiti Teresa."

Ehkä jälkimmäinen taidon rikastumisen jälkeen on onnellinen saatuaan viestinsä julki jonkin lehden nuorten palstalla, kun taas perfektionisti, uupumaton tekstinsä hioja tähtää muualle.

Ohjaajan on otettava vakavasti kaikki ja taiteiltava siitä mummosta lähtien, joka pillahtaa itkuun, jos hänen riimirunojansa ruoditaan vähänkään kriittisesti. Riimirunot voivat olla mummon koko elämä ja jos niiden tekeminen tekee hänet onnelliseksi, niin tehköön rauhassa ja jääkööt runot kritiikin ulkopuolelle.

Jokaisella kirjoittajalla on omat lähtökohdat tulla kirjoittajaryhmään. Ensimmäisellä kysymys voi olla hyvästä harrastuksesta ja samanhenkisestä seurasta. Toinen ehkä haluaa tehdä muistelmat suvulle omakustanteena. Kolmas haluaa kirjoittaa kirjan.

Ohjaajan on tehtävä selväksi, että hän voi auttaa joissakin asioissa, mutta jalattomastakaan ei tehdä juoksijaa. Epärealistisiin odotuksiin saatetaan törmätä usein, sillä erilaisissa taideryhmissä pyörii runsaasti ihmisiä, joilla ei ole minkäänlaista todellista käsitystä omista kyvyistään.

Ohjaajille annetaan ohjeita, että mene syvälle ja lähelle ihmistä. Toisaalla taas sanotaan, että pidä oppilaat erossa itsestäsi. Molemmat ohjeet ovat hyviä ja se kumpaa noudattaa, riippuu ohjaajasta ja ohjattavasta. Joku tarvitsee juuri ihmisen, joka ymmärtää, henkisen ystävän ja olkapään. Suhde toimii ja kirjoittaminen. Toinen puolestaan vaanii saadakseen otteen ohjaajasta, imee tämän kuiviin ja rutistaa seinää vasten kuin raatokärpäsen. Lopulta ohjaaja havaitsee jo kirjoittavansa tämän oppilaan tekstejä puhtaaksi!

On täysin kiinni kirjoittajan omista tarpeista kiinni se mitä kursseja hän käy ja mitä hän haluaa. Ohjaajan on otettava huomioon nämä kaikki. Kirjailija Matti Mäkelä on joskus varoittanut vakavasti kirjoittavia, omaa kirjallista uraa suunnittelevia, kurssikierteestä: "Fiksu varastaa sen minkä saa, eikä viivy yhtään pidempään".

ALKUUNPÄÄSEMINE

VERRYTTELYÄ (Asko Martinheimo)

Kirjoitetaan kymmenen ensimmäiseksi mieleen tullutta sanaa perusmuodossaan niin nopeasti kuin mahdollista. Tutkitaan sanoja ja poistetaan 3 - 5 sellaista sanaa, jotka miellyttävät vähiten tai jostain muusta syystä eivät tunnu kuuluvan ryhmään. Jäljelle jääneet sanat pannaan alkuperäisessä järjestyksessä "lauseeksi", jonka ei tarvitse olla mitenkään ns.järkevä. Seuraavaksi rakennetaan mielekkäämmiin uusi lause vaihtamalla sanajärjestystä. Edelleen voidaan vaihtaa järjestystä ja taivuttaa sanoja tarpeen mukaan. (Nyt rakennetaan lause, jossa on vähintään kolmeen sanaluokkaan kuuluvia sanoja. Voidaan siis muuttaa sanojen sanaluokkia.) Vielä voidaan vaihtaa järjestystä ja lisätä säästeliäästi sidesanoja. Lopputulos voi olla lause, luettelo, aforismi tai runo.

Päämäärä ja huomioita: Hyvä aloitusverryttely, etenkin sellaiselle, jolla on itsekritiikki korkealla. Tehtävä karsii liian pyhää suhtautumista kieleen, koska lopputulos on yleensä järjetön.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi.

VARMA KONSTI (Natalie Goldberg)

Aloita teksti sanalla "muistan". Huomaa, että 2 sekuntia sitten tapahtuneet asiatkin ovat muistoja. Kirjoita vapaasti 3-5 minuuttia. Vaihda sitten sanaan "tiedän". Taas sama aika. Sitten "en tiedä". Voit käyttää myös sanoja "tahdon", "en tahdo", "tunnen", "uskon", "näen".

Päämäärä ja huomiot: Päästä tekstin alkuun. Jokin ikään kuin ohjaa kirjoittamista. Yleensä toimii erittäin vapauttavana. Soveltuu hyvin tehtäväksi vain itselle - siis ei tarvitse näyttää

ryhmässä välttämättä.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi.

VIRIKKEELLINEN TAJUNNANVIRTA (mm. Tytti Issakainen Turun kristillisen opiston kirjoittajaohjaajakurssilla)

Kirjoitetaan tajunnanvirtaa virikkeiden avulla. Ohjaaja voi valita erilaisia aistiärsykeitä, tehokasta on esim. aloittaa harjoitus yllättävällä virikkeellä. (Esim. liitupaketin tai avainnippun heittäminen lattiaan.) Kirjoitusaikaa annetaan 3-5 minuuttia ja vaihdetaan virikettä. Virikkeitä voivat olla esim. oven paiskaaminen, abstrakti maalaus, vanha nalle jne loputtomiin.

Päämäärä ja huomioita: Tuotetaan spontaania materiaalia esim. runoon. Sopii siis erityisesti lyriikan harjoitukseksi. Tätä harjoitusta ei tarvitse välttämättä purkaa, vaan se voi jäädä kirjoittajalle itselleen materiaaliksi. Tajunnanvirtaharjoituksesta saa loputtomasti muunnelmia. Joskus voi kokeilla sellaistaikin, että jokainen etsii omasta tajunnanvirtatekstistään yhden tai useamman lauseen, jonka pohjalta sitten työstää runon tai proosatekstin.

VALEHTELU SUULLISESTI (mm. Taija Tuominen)

Jokainen ryhmäläinen kertoo spontaanisti vuorotellen valheen. Sellaisen, jonka itse tietää valheeksi, mutta muut voisivat periaatteessa uskoa sen todeksi. Tehtävää voi vielä jatkaa tästä lisäkysymyksillä valehtelijalle.

Päämäärä ja huomioita: Hyvä ja tilanteen laukaiseva tunninaloitustehtävä, sekä tietenkin myös se, että tajuaa fiktion ja sepittämisen luonteen.

Sopii yleisharjoitukseksi.

SOLMUSSA (Taija Tuominen)

Alkutilanteessa oppilas voi olla täysin lukossa, eikä saa sanaakaan paperille. Kenties on kyseessä vielä ensimmäiset kokoontumiskerrat, eikä kahdenkeskinen keskustelu tai opettajan lausahdus "ei aina synny tekstiä, eikä aina tarvitse kirjoittaa" helpota tippaakaan oppilasta. Päinvastoin. Opettaja voi pyytää oppilasta kirjoittamaan jotakin - aivan missä muodossa tahansa - aiheesta kirjoittamisen vaikeus. Päämäärä ja huomioita: Tehtävä toimii vaikean tilanteen laukaisijana ja yleensä jo sen aikana oppilas on sellaisen inspiraation vallassa, että jatkaa "kirjoittamisen vaikeuden" jälkeen suoraan jotakin muuta.

Sopii yleisharjoitukseksi.

MIKSI KIRJOITAN (mm. Natalie Goldberg)

Yksinkertaisesti kirjoitetaan vapaalla tyylillä oman kirjoittamisen motiiveista ja muista siihen liittyvistä ajatuksista. Ei rajoituksia. Voidaan sopia, että kirjoitukset luetaan nimettöminä.

Päämäärä ja huomioita: Alussa tai pidemmän kurssin sopivassa välissä voi olla hyvä pohtia kirjoittamistaan. Opettajan on hyvä korostaa, että kirjoitetaan nimenomaan siitä, miltä nyt tuntuu. Ajatukset ja motiivit muuttuvat.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi.

LUOVA MINÄ JA SENSORI (Natalie Goldbergin ajatusten pohjalta)

Natalie Goldbergin filosofiaan kuuluu ajatus jokaisessa olevasta luovasta puolesta ja sisäisestä sensorista. Tässä harjoituksessa annetaan ääni näille molemmille. LIITTEENÄ 5 Sami Markkasen teksti aiheesta.

Päämäärä ja huomioita: Tekstistä ei tarvitse tulla hienoa, valmista tekstiä, vaan ajatuksena on saada ulos kirjoittamiseen liittyviä myönteisiä ja kielteisiä tuntemuksia. Usein omat kielteiset ajatukset näyttävät aika koomisilta, kun niille antaa kirjallisen muodon.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi.

KOLMEN PÄIVÄN VIHJE (Risto Ahti)

Sulkeudu jonnekin kolmeksi päiväksi, vaikka metsän keskelle mökkiin. Ajattele vain kirjoittamista ja sulje muu maailma täysin ympäriltäsi. Kolmantena päivänä teksti soljuu jo kuin itsestään. Vaikka se ei olisi lopullisessa hiotussa muodossa niin jokin lukko tai tulppa on lähtenyt ja tuotto on runsasta. Vasta jälkeinpäin viileen rauhallisesti tarkastellen joukosta voi löytää helmiä ja silloin kannattaa viimeistellä.

Päämäärä ja huomioita: Materiaalia kertyy runsaasti ja vailla sensuuria. Kolmen päivän vihje on hurja ja outo lainalaisuus, useat noudattavat sitä, harvat tietävät. Tulee alunperin sanonnasta: "Ajattele kolme päivää Jumalaa. Kolmantena näet sen."

Sama pätee kirjoittamiseen ja sama ajatus on itämaisessä filosofiassa: "Tarkkaile bamburuokoa kymmenen vuotta. Muutu sitten ruo'oksi ja maalaa".

Sopii runoon ja proosaan, mutta vaatii vahvaa itsekuria ja hyvää mielenterveyttä.

SATTUMA

(Tämän otsikon alla olevat harjoitukset sopivat myös aloitukseen, toimivat vapauttavina)

SATTUMA (Jack Myers)

- Kirjoita 6-8 rivin fyysisesti aktiivinen tilanne (mahdollisimman paljon toimintaa)
- Kirjoita 6-8 rivin fyysisesti passiivinen tilanne (esim. lukee sängyssä kirjaa tms)
- Yhdistä nämä kaksi: Rivi ensimmäisestä, rivi toisesta jne.

Päämäärä ja huomioita: Sattumasta iloitseminen, huomata, että tekstiä voi tulla ikään kuin "vahingossa", että 1+1 voi olla 3.

Kuvataiteilija Reijo Hukkanen on sanonut: "On tärkeää törmäillä sattumiin". Jack Myersin harjoitus on sijoitettu The Practice of Poetry-kirjassa Totuus outoudessa-nimiseen suurempaan kokonaisuuteen. Harjoitus synnyttää yleensä huumoria ja nuoretkin kirjoittajat innostuvat.

HUOM. Tekstit kannattaa pyytää kirjoittamaan eri papereille tai alekkain, muttei saman paperin eri puolille. Tämä helpottaa yhdistämisvaihetta. Toinen tärkeä asia on, että tekstit todellakin yhdistetään riveittäin, ei siis lauseittain. Eli sana voi esim. katketa tavuviivaan. Jokainen vaihe myös kannattaa antaa oppilaille erikseen, ettei tieto tulevista vaiheista vaikuta tekstin tyyliin.

Sopii runoon ja proosaan, sopii erityisesti, jos tekstin tuottaminen on vaikeaa, itsekritiikki korkea.

SYNTAKSIHARJOITUS (Natalie Goldberg)

Kirjoitetaan tavallista tylsää tekstiä n.viisi riviä. Sitten suhtaudutaan tekstiin niin kuin sanat olisivat puupalikoita, joita voi siirrellä mielensä mukaan. Sekoitetaan ja siirrellään sanoja, samoja sanoja saa toistaa, uusia ei lisätä (taivuttaa voi jos tuntuu siltä). (Voidaan myös sopia, että toistetaan sanoja niin paljon, että lopputulokseksi syntyy sekoitettua tekstiä ainakin kymmenen riviä.)

Vaiheessa 2 voi tekstiin lisätä sattumanvaraisesti pilkkuja, kysymysmerkkejä jne.

Vaiheessa 3 luetaan juttu ääneen niin kuin haluttaisiin todella sanoa sillä jotakin.

Päämäärä ja huomioita: Olla rohkea lauserakenteisssa. Kokeilla uutta. Goldbergin mukaan tällainen syntaksin rikkominen vapauttaa ja auttaa uusien näkökulmien löytämisessä. Harjoitus on yleensä hauska ja pidetty.

Sopii erityisesti lyriikkaan.

ANNETUT KUVAT (Taija Tuominen)

Näytetään kahta kuvaa esim.lehmän pää ja lehteä lukeva nainen istumassa likaisin varpain keinutuolissa, vanha kartano ja puiden reunustama tie, tehdas ja huvipursisatama tai vaikka afrikkalainen tienviitta ja ihmiset pellolla istuttamassa puita. Oppilaat valitsevat mieleisen kuvaparin ja kirjoittavat tekstin niin että ensimmäisessä kuvassa on alkuasetelmassa ja toisessa on loppuasetelma. Väliin kiertyy juoni.

Päämäärä ja huomioita: Pakottaa kirjoittajan juonen kehittelyyn. Kuvat auttavat otteen saamisessa asiasta ja johdattavat kirjoittajaa. Kirjoittajalle kuvat ovat mielenkiintoisia virikkeitä.

Sopii parhaiten proosaan.

ANNETUT SANAT (Natalie Goldberg)

Kirjoitetaan sivun ylälaitaan joen, värin, kaupungin, kadun, hedelmän, kuukauden, ammatin, laulajan, tv-ohjelman nimi (voi keksiä vaikka kuinka paljon). Sitten kirjoitetaan (ei kovin pitkää aikaa, ehkä n. 10 minuuttia) rakkaudesta, seksistä tai kuolemasta niin, että kaikki em. sanat tulevat mukaan ja liittyvät aiheeseen jotenkin. Toinen samantyyppinen harjoitus on listata kaikki pelkonsa ja sitten valita niistä joitakin ja kirjoittaa kuten rakastaisi em. asioita.

Päämäärä ja huomioita: Joudutaan muuttamaan tyypillistä tapaa käsitellä em. aiheita. Vältetään kliseitä. Laajennetaan näkökulmaa. Yleensäkin harjoitukset, joissa annetaan sanoja valmiina, ovat kokeilemisen arvoisia. Voidaan vaikkapa jakaa kaikille sanomalehdestä leikattuja juttuja ja niistä tulee poimia yksi lause, jonka pohjalta aloitetaan runo/tarina. Samoin kirjoitus voidaan päättää toiseen lehdestä poimittuun lauseeseen.

Sopii yleisharjoitukseksi.

"ÄLYKKYYSTESTI" (Alberta Turner)

Vastataan oheisiin kysymyksiin periaattella "mahdottomin valitaan". Sitten valitaan joitakin asioita, jotka itseä miellyttävät tai joiden toivoisi olevan totta. Niiden perusteella kirjoitetaan runo.

Sama harjoitus pienille, esim. päiväkotikiikaisille lapsille sovellettuna:

Opettaja esittää kysymyksiä lapsille, joille on jo kerrottu, että nyt saa vastata nimenomaan hassusti, ehkä luettu esim. Priit Pärnin Nurinkurin-Nuuti*) tms "paradoksi-kirja" oikeanlaisen tunnelman virittämiseksi. Lapset saavat valita vastauksensa valmiiden vaihtoehtojen joukosta tai keksiä sen itse. Ideana on löytää mahdollisimman yllättävä vaihtoehto. Jos halutaan, voidaan jutella siitä, mikä olisi normaali, odotettavissa oleva vastaus. Voidaan myös keskustella siitä, miten mielikuvitusmaailmassa ja kirjojen maailmassa voi tehdä vaikka mitä, sellaisiakin asiota, joita ei yleensä voi tehdä (esim. pestä hiukset myslillä). Opettaja voi myös kysellä, miten toimittaisiin, jos tehtäisiin kaikki päinvastoin. Mitä sanottaisiin "Hyvää yötä"-toivotuksen tilalta? Mikä olisi päiväkodin nimi, jos sinne tultaisinkin yöllä jne.

*)Voi olla, että Pärnin Nurinkurin-Nuuti on liian vaikea. Opettajat voivat lukea jotain muuta aiheeseen sopivaa kirjaa. Harjoitus toimii myös ilman lukuhetkeä.

1)Mitä voi pyydystää kielellä?

(Perhosia/ Lumihiutaleita/ Putoavia tähtiä/ Varikssia)

2)Miten peset hiuksesi?

(Odotan kunnes sataa/ Menen suihkuun/ Jätän ne rauhaan/ Hieron niitä myslillä)

3)Mitä voi tehdä kanalla?

(Opetan sen vastaamaan puhelimeen/ Syön sen/ Opetan sen tekemään keittoa/ Pyydän sitä kertomaan juoruja)

4)Mitä voi tehdä vasaralla?

(Harjaan hampaani/ Syön sillä spagettia/ Lyön naulan seinään/ Soitan sillä)

5)Mitä voi kantaa korissa?

(Vettä/ Kettuja/ Meloneja/ Pieniä hopeisia kelloja/ Jauhoja)

6)Mitä näistä haluaisit syödä?

(Iltasatuja/ Jäätelöä/ Legopalikoita/ Aakkosia)

7) Mitä näistä hengität?

(Tulta/ Happea/ Maitoa/ Lunta/ Limskaa)

8) Mitä tekisit jos kutistuisit herneen kokoiseksi?

(Huutaisin apua/ Kätkeytyisin peiton alle/ Menisin takaisin nukkumaan/ Söisin hattuni/
Pesisin jalkani)

9) Mitä tekisit jos huomaisit, että sinulle on kasvanut häntä?

(Laittaisın sen taskuun/ Käärısın sen ympärilleni/ Leikkaisın pois/ Teeskentelısın ettei se
ole minun)

Päämäärä ja huomioita: Alberta Turnerin mukaan harjoitus auttaa tajuamaan faktisen totuuden ja psykologisen totuuden erot. Harjoitus johdattelee kirjoittajaa rikkomaan

totunnaisen ajattelun kaavoja. Luonnollisesti kysymyksiä voi keksiä lisää ja soveltaa.

Sopii erityisesti lyriikan harjoitukseksi.

ASSOSIAATIO

MIELIKUVAT (mm. Niina Hakalahti)

Opettaja on laatinut listan mahdollisimman erilaisista sanoista. Hyviä ovat sanat, jotka johtavat helposti monenlaisiin assosiaatioihin. Mm. "kirkko" on tällainen, siitä voi tulla mieleen instituutio, uskonto, arkkitehtuuri tms. "Pietari" ja "Leningrad" herättävät yleensä aivan erilaisia assosiaatioita. Tunteella ladatut kuten "äiti", "joulu" ovat myös mielenkiintoisia. Harjoitus voidaan toteuttaa joko niin, että mennään ryhmässä yhdessä listaa läpi ja jokainen vuorollaan sanoo kohdalleen osuvasta sanasta mieleen tulleen assosiaation. Jokainen voi myös miettiä ensin yksinään listaa ja lopuksi se käydään yhdessä läpi.

Toinen muunnos on, että kierrätetään paperia ja jokainen vuorollaan kirjoittaa paperille sanan, joka tuli mieleen edellisen kirjoittamasta sanasta. Tämä sopii varsinkin nuorempien oppilaiden kanssa tehtäväksi.

Tässä yhteydessä voi ottaa myös käsiteltäväksi jonkun assosiativisen tekstin, esim. Jayne Anne Phillipsin Hääkuva soveltuu hyvin tähän tarkoitukseen.

Päämäärä ja huomioita: Assosiaatioiden lainalaisuuden tajuaminen. On kulttuurisia ja henkilökohtaisia assosiaatioita. Mm. runo rakentuu hyvin paljon lukijan assosiaatioiden varaan. Usein käy niin, että kirjoittajaa alkaa kiehtoa joku runsaasti assosiaatioita (usein ristiriitaisia) herättänyt sana. Tällainen "provosoituminen", "ärsykkeen saaminen" osoittaa, että harjoitus on toiminut. Hyvä kirjoitusharjoitus onkin yleensä sellainen, joka kirjoittajaa palveltuaan häviää, antaa tilaa kirjoittajan omalle tekstille. Harjoituksen ei todellakaan tarvitse olla monimutkainen ja "hieno" toimiakseen.

Sopii erityisesti lyriikkaan.

MUSTALAISEN KIRJE (mm.Taija Tuominen)

Jokainen kirjoittaa lyriikkaa tai proosaa kolme riviä. Kaksi ensimmäistä riviä käännetään piiloon ja seuraava kirjoittaja näkee ainoastaan viimeisen rivin. Hän tekee tästä johtopäätöksensä ja jatkaa vuorostaan kolme riviä. Lopuksi paperi kierretään auki ja luetaan.

Päämäärä ja huomioita: Toimii viihdyttävänä ja vapauttavana tehtävänä. Mustalaisen kirjeestä tulee toisinaan oivaltava, mutta lähes aina hupsu.

Sopii yleisharjoitukseksi.

RIVIEN VÄLIIN KIRJOITTAMINEN (J.D. McClatchy)

Valitaan runo, mielellään hyvin tulkinnanvarainen, ehkä hieman abstrakti. Sitten "täytetään" rivien välit assosiatiivisesti. Luetaan ensimmäinen säe, kirjoitetaan spontaanisti sen alle oma uusi säe jne. Ei pyritä vielä katsomaan kokonaisuutta vaan kirjoit

etaan todella rivi riviltä. Koko runon rivien välit täytetään omilla seessä on pitkän runon ensimmäinen osa. Sitten voi kirjoittaa "kokonaan oman" jälkiosan.

Päämäärä: Ymmärtää, miten kirjallista materiaalia voi käyttää hyväkseen, ymmärtää laajemmassa merkityksessä kirjallisten esikuvien merkitys ja ajatus: "Hyvät runoilijat

varastavat, huonot matkivat". Kirjoittaminen on tiettyssä mielessä aina rivien väliin kirjoittamista, kommunikointia. (Jos alkuperäinen runo jää näkyviin, tai kirjoittaja käyttää osia siitä, on luontevaa puhua alluusiosta tai intertekstuaalisuudesta.)

Sopii erityisesti lyriikan harjoitukseksi.

OMAN ELÄMÄN MATERIAALIN LÖYTÄMINEN

MUISTI (Bernays-Painter)

Muistellaan kaikki paikat, joissa on asunut. Ne voidaan listata ranskalaisilla viivoilla. Koetetaan muistaa jokaisesta paikasta yksityiskohtia sekä tunteita: olinko onnellinen, onneton jne. Tehtävää voidaan laajentaa siten, että mietitään mikä oli itselle tärkeää, kun oli 5-, 10-, 15-vuotias jne.

Päämäärä ja huomioita: Tajuta, että meillä on materiaalia yllin kyllin omassa elämässämme. "Oikein muistaminen". Harjoitus soveltuu tietysti erityisen hyvin henkilöille, jotka ovat ehtineet elämässään asua useammassa paikassa. Usein harjoituksen jälkeen kirjoittaja huomaa haluavansa kirjoittaa jostakin, mitä ei aikaisemmin ollut huomannut.

Sopii yleisharjoitukseksi.

MATERIAALIN HANKKIMINEN (Bernays-Painter)

Kirjoitetaan viikon aikana muistiin kymmenen ärsyttävää ja kymmenen miellyttävää asiaa. Mahdollisimman konkreettisia ja yksityiskohtaisia. Lopuksi valitaan yksi, jonka pohjalta kirjoitetaan runo, juttu tai novelli.

Päämäärä ja huomioita: Tarkkailla oman elämän tapahtumia ja omia tuntemuksia. Kirjoittajalle jää ituja vaikei hän jatkaisikaan aiheiden kehittelyä. Mielenkiintoista on myös havaita, kumpi innostaa enemmän: positiivinen vai negatiivinen tapahtuma.

Sopii yleisharjoitukseksi.

LAPSUUDESTA KÄSIN (Bernays-Painter)

Useimmilla on muistoja lapsesta, josta ei pitänyt itse lapsena ollessaan. Koetetaan palauttaa mieliin, joku tällainen kokemus. (Usein ne ovat niin voimakkaita, että muistaminen on varsin helppoa.) Kirjoitetaan ylös kaikki yksityiskohdat, joita voidaan tästä henkilöstä muistaa. Miltä hän näytti? Miten hän puhui? Oliko suhteesi häneen läheinen vai kaukainen?

Seuraavaksi, jos kirjoittaja ei ole nähnyt ko. henkilöä ainakaan kymmeneen vuoteen, hän kuvittelee, mitä henkilö tekee nyt, missä hän asuu jne. On tärkeää olla yksityiskohtainen. Jos henkilö on yhä edelleen tuttu, voi kirjoittaja miettiä, mitä ko. henkilö tekee tulevaisuudessa.

Päämäärä ja huomioita: Ymmärtää, miten menneisyyden materiaalia voi käyttää. Yleensä lapsuuden tapahtumat (varsinkin negatiiviset) ovat erittäin voimakkaita ja soveltuvat hyvin kirjoitusmateriaaliksi. Kirjailijan työhuoneessa-kirjassa Eeva Haapaniemi kirjoittaa: "Kirjailijoiden mielikuvat lapsuuden aistihavaintojen maailmasta ovatkin suhteellisen vuolaita ja intensiivisiä".

Sopii yleisharjoitukseksi.

"ANDERSSON PITÄÄ PIRUNMOISTA METELIÄ" (Niina Hakalahti ja Taija Tuominen)

Tutustutaan Claes Anderssonin runoon "Andersson pitää pirunmoista meteliä" kokoelmasta Under (1984) tai kokoelmasta Vuoden viimeinen kesä (1985)([LIITE 6](#)). Anderssonin runon kaavaa seuraten jokainen kirjoittaa itsestään ja omalla nimellään vastaavan runon käyttäen niitä kommentteja mitä on kuullut koulukavereilta, työkavereilta, ystäviltä, vanhemmilta, opettajilta, rakastetuilta jne.

Päämäärä ja huomioita: Tavallaan jokainen vetää kaaren omasta elämästään, saa siitä materiaalia. Toisaalla tehtävä toimii hyvin terapeuttisena ja se kiehtoo aikuisia, mutta erityisesti murrosikäisiä.

HUOM! Tämän harjoituksen voi nähdä myös tietyn muodon mallina.

Sopii yleisharjoitukseksi, mutta erityisesti lyriikkaan.

MINÄ OLEN (mm.Taija Tuominen)

Kirjoitetaan tekstiä omasta itsestä aloituksena sanat MINÄ OLEN... Lopputulos voi olla proosaa tai lyriikkaa tyyliin "Minä olen mänty" - kunhan se vain on jotakin omalle itselle ominaista ja rehellistä.

Sopii yleisharjoitukseksi.

KIRJEENVAIHTOILMOITUS (Taija Tuominen)

Jokainen laatii itsestään kirjeenvaihtoilmoituksen. Tyyli on vapaa.

Päämäärä ja huomioita: Murrosikäisille erityisen mielenkiintoinen kurssin aloitus ja samalla itsensä esittely, koska monet ovat jo kuollakseen kyllästyneitä tekemään eri yhteyksissä Minä olen-tekstejä. Tämän tehtävän kautta voi myös siirtyä kirjeenkirjoittamiseen ja kirjeromaaniin.

Sopii yleisharjoitukseksi.

ETÄÄNNYTYYS (Asko Martinheimo)

Jokainen miettii sellaista omakohtaista kokemusta, joka on kuohuttanut mieltä hyvässä tai pahassa. Kokemuksesta kirjoitetaan, mutta sukupuolta voi vaihtaa. Minä-muodon voi vaihtaa hän-muotoon ja lajia voi vaihtaa vaikka runoksi, saduksi tai science fictioniksi. Todellisuutta ei tarvitse siis orjallisesti seurata - henkilöitä, tapahtumia, aikoja ja paikkoja voi muutella huoletta.

Päämäärä ja huomioita: Fiktio käsittäminen ja oman kokemuksen etäännytyks uudeksi todellisuudeksi. Aikuiset kirjoittajat nauttivat etäännytyksestä, mutta nuoret kokevat sen pääosin vaikeaksi.

Sopii yleisharjoitukseksi.

MINÄ MUISTAN (Elaine Farris Hughes)

Oppilaat yrittävät mennä niin kauas taaksepäin kuin se on mahdollista. He muistelevat ensin suljetuin silmin (iästä riippuen) viisi tai kymmenen vuotta kerrallaan taakse päin ja kirjoittavat siitä. Jokin aivan yksinkertainen: hame tai puku, jota piti tai valokuva auttavat. Lopullinen tähtäin on esiverbaalisella asteella. Teksti tuotetaan preesensissä ja sellaisena niin kuin hyvin nuori lapsi näkisi sen.

Päämäärä ja huomioita: Mahdollisimman varhaiset muistikuvat.

Ensin ei välttämättä saada takaisin ala-astetta tai edes yläasteen vuosia, mutta kun muistin on saanut virtaamaan menee oppilas kauemmaksi ajassa joka kerta tätä tehtävää tehdessään.

Sopii yleisharjoitukseksi.

OMA UNI (mm.Taija Tuominen)

Tutustutaan mahdollisimman moniin esimerkkeihin proosarunoista esim. Sirkka Turkalta, Väinö Kirstinältä, Mirkka Rekolalta ja Risto Ahdilta. Tutustutaan Kaarina Helakisan teokseen Unityöt.

Jos oppilaalla ei ole mukana tai hän ei ole kotona pitänyt unipäiväkirjaa, hän voi tunnilla

yrittää muistella viimeksi näkemäänsä unta, oppilas kirjoittaa sen ylös ja muokkaa sitten proosarunoksi - miksei vaikka novelliksi, saduksi tms.

Päämäärä ja huomioita: Oman unen käyttäminen tekstinsä materiaalina. Unet ja unien maailma kiinnostaa jatkuvasti ihmisiä, mutta omista unista kirjoittaminen koetaan vaikeaksi ja se vaatii totuttelua. Monet kirjailijat käyttävät uniaan materiaalinaan, sillä niiden logiikka, moraali ja aikakäsitys on aidompia kuin keksittyjen unien.

Sopii lyriikkaan ja proosaan.

HAVAINTO

TUNTEIDEN VÄLITTÄMINEN (Mm. Niina Hakalahti)

Katson ulos ikkunasta a) surullisena b) iloisena. Sama ikkuna, sama näkymä. Miten tunnelma vaikuttaa siihen mitä näkyy? Kirjoitetaan kaksi versiota.

Päämäärä ja huomioita: Tajuta, miten tunteet vaikuttavat havainnointiin. Ei ole objektiivista todellisuutta. Juuri tässä on kirjoittajan mahdollisuus.

Sopii yleisharjoitukseksi, erityisesti lyriikkaan.

LAUKKUHARJOITUS (mm.Niina Hakalahti)

Tyhjentään laukun sisältö (valittu harkiten etukäteen) pöydälle. Oppilaiden tehtävä on rekonstruoida sen pohjalta ihminen, jolle tavarat kuuluvat. Tässä yhteydessä kannattaa korostaa, että tavaroilla ei ole mitään yhteyttä opettajaan, muuten se rajoittaa liikaa. Mielenkiintoista on, jos tavaroissa on jotain ristiriitaista, esim. viittauksia molempiin sukupuoliin. Laukku voi tietenkin jo itsessään viitata toiseen sukupuoleen ja sisältö toiseen.

Päämäärä ja huomioita: Henkilökuvauksen kehittäminen. Ymmärtää, miten paljon esineistä voi lukea.

Sopii erityisesti proosan harjoitukseksi.

CROQUIS (Niina Hakalahti)

Ryhmäläiset tekevät kirjallisia muotokuvia toisistaan. Aikaa annetaan 1-5 min. Muotokuva voidaan tehdä myös "ikoninomaisesti", ts. voidaan yrittää kirjoittaa mallista unohtaen kuka tämä "oikeasti" on ja koettaa nähdä hänessä joku toinen.

Päämäärä ja huomioita: Kehittää havainnointia, löytää kuvattavasta oleellinen.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi, erityisesti proosaan.

PEILIHARJOITUS (Niina Hakalahti)

Miltä minä näyttää a) tavaratalon peilissä, b) hammaslääkärin odotushuoneen peilissä c) mummolan peilissä d) kotona herättyä

Päämäärä ja huomioita: Havaintojen tekeminen, huomata miten ympäristö vaikuttaa tapaan hahmottaa itsensä. Mummolan peili yleensä vie kirjoittajat lapsuuteen ja aikaperspektiivi vaihtuu. Peilejä voi tietenkin keksiä mielin määrin lisää.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi.

NÄYTETÄÄN, EI KERROTA (Bernays-Painter)

Kirjoitetaan pieni tekstikokonaisuus, josta tulee käydä ilmi, minkäikäisestä henkilöstä on kysymys. Ikää ei saa mainita suoraan, vaan kirjoittajan täytyy kyetä osoittamaan se miljöön, esineiden tai henkilön kuvauksella. Voidaan tehdä lista niistä tavoista, joilla ikää voidaan kuvata sanomatta sitä. Rypyt ja harmaat hiukset ovat itsestääselviä. Mitä muuta? Esim. mitä paidassa lukee, missä viettää lauantai-iltaa jne.

Päämäärä: Harjoitellaan näyttämään asioita sanomatta niitä suoraan. Erittäin hyvä tarkkailu- ja havaintoharjoitus.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi.

FAKTASTA FIKTIOON (mm.Taija Tuominen)

Opettaja on leikannut sanomalehdistä erilaisia artikkeleita ja uutisia tyyliin "Humalainen isä surmasi poikavauvansa", "Karhu repi ulkokuussin tapetit", "Valepoliisi huijasi eläkeläisiä" jne. Oppilaat käyttävät ideana tai inspiraationa ko.artikkelia. Sitä voi pitää juonena tai aiheena, jonka päälle rakennetaan lihat tai siitä voi napata pelkästään jonkin yksityiskohdan tai tunnelman.

Päämäärä ja huomioita: Ymmärtää, että maailma on ideoita ja aiheita täynnä ja hyvin monet kirjailijat ovat saaneet kirjansa aiheen juuri sanomalehtien otsikoista ja artikkeleista.

Muustakin voi kirjoittaa kuin omasta elämästään. Auttaa erityisesti jännityksestä kirjoittamisessa.

Sopii erityisesti proosaan.

AISTIHARJOITUS (Liisa Enwald)

Oppilaille annetaan esim.viinirypäle, pihlajanmarja tai ruusunmarja. He haistelevat, maistelevat, katselevat, tunnustelevat ja kuuntelevat sitä. Ohjaaja voi teettää tämän oppilailla myös silmät kiinni. Sen jälkeen oppilaat kirjoittavat paperille vapaasti huomioita kohteesta juuri kaikkia aisteja käyttäen. Lopuksi he hiovat tekstistään em.huomiot materiaalinaan 3-4 riviä pitkän runon tai aforismin niin että kohde esim.viinirypäle ei esiinny tekstissä sanana, ainoastaan otsikkona.

Päämäärä ja huomioita: Käyttää kaikkia aisteja tekstissä. Lyhentämisen ja tiivistämisen vaikeus (Goethen kuuluisa kirje ystävälleen, jossa hän pyytää anteeksi sitä, että hänellä ei ole aikaa kirjoittaa lyhyesti). Monissa teksteissä jo huomaamatta esiintyy personifikaatio, joten siihen voi siirtyä kielikuvien lajeissa ja käsitellä seuraavaksi.

Sopii lyriikkaan.

KERTOMISEN TEKNIKOISTA

SOKKODIALOGIHARJOITUS (Niina Hakalahti)

Opettaja on kirjoittanut valmiiksi lapuille tilanteita. Joka toinen ryhmäläinen saa lapun, lukee sen, ei näytä parille. Lapun antaman tilanteen perustella lapun saanut hlö kirjoittaa ensimmäisen repliikin ja antaa sitten paperin toiselle, joka kirjoittaa repliikkiin vastauksen tietämättä mistä on kyse. Ensimmäisen repliikin kirjoittajan tulee ikään kuin johdatella toista ymmärtämään mistä hommassa on kyse. Esimerkkitalanteita: Ulkomaalaisen miehen pyörän lukko on jäässä ja hän pyytää apua. / Lapsi on eksynyt tavaratalossa äidistään./ Mies on tullut sokkotreffeille. Jne.

Päämäärä ja huomioita: Löytää kirjoittamisen ilo, uskaltaa olla "hullu". Harjoitukseen kannattaa varata aikaa, sillä jos ilmassa on kiireen tuntu, voi kirjoittaja mennä lukkoon. Pitää tuntea, että on aikaa vastata rauhassa toisen repliikkiin. Ei kannata teettää aivan heti, vasta sitten, kun ryhmä on hieman tuttu. Sopii parityöksi sellaisillekin, jotka eivät muuten pidä parityöskentelystä.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi, mutta etenkin proosaan.

METAFIKTIO (mm.Taija Tuominen)

Selvitetään oppilaille mitä on metafiktio. Parhaiten se menee perille metaunen kautta, jossa kesken unen unennäkijä tajuaa sen kaiken olevan vain unta ja sitten taas jatkaa unen katselemista. Tutustutaan metafiktion kirjallisuuden kautta, esim. Saarikosken runo Työnsin lapsenrattaita kokoelmasta Kuljen missä kuljen, Italo Calvinon teos Jos talviyönä matkamies tai Matti Pulkkisen teos Romaanihenkilön kuolema. Oppilaat kirjoittavat

itsestään tietoista tekstiä niin, että kirjoittaja on jollakin tavalla siinä läsnä.

Päämäärä ja huomioita: Tulla tietoiseksi metafiktion keinoista ja tarkkailla omaa kirjoittamista, sekä omaa kirjoittajan persoonaa. Sopii myös kirjallisuuden opiskeluun.

Sopii yleisharjoitukseksi.

IRRALLISISTA REPLIIKEISTÄ KOKONAISUUDEKSI (mm.Taija Tuominen)

Jokainen saa yhden paperilapun johon kirjoittaa jonkin täysin irrallisen repliikin. Repliikit kerätään taululle tai samalle monisteelle. Sen jälkeen jokainen valitsee

5 - 6 sellaista repliikkiä, jotka jostain syystä kiehtovat tai kuuluvat yhteen. Niistä muokataan yhtenäinen kohtaus. Kuvausta saa olla mukana.

Päämäärä ja huomioita: Ideana on tajuta, että miten irrallisista aineksista kokonaisuus loppujen lopuksi muodostuu ja millaista palapeliä kirjoittaminen on. Yllättävää kyllä repliikit pelaavat keskenään ja dialogi toimii.

Sopii proosaan.

TIIVIS DIALOGI (Anu Kaipainen)

Asetelmana on tanssilava maaseudulla, juhannus, 2 ihmistä (tyttö ja poika), joista toinen on kaupungista ja toinen maaseudulta. Toinen tahtoo saattaa toisen kotiin. Tästä tilanteesta tehdään dialogi. Replikkejä saa olla ainoastaan viisi, eikä kuvausta lainkaan. Dialogin lopussa on selvittävä kuinka käy. Siinä on myös tultava ilmi se, että on juhannuksen aika, tanssilava ja toinen on maalainen ja toinen kaupunkilainen.

Päämäärä ja huomioita: Tehtävä pakottaa tiivistämään dialogia ja pohtimaan jokaista sanaa merkityksineen, sekä henkilöiden uskollisuutta omalle rooliluonteelleen. Tehtävä toimii hyvin, vaikka se aluksi koetaan mahdottomaksi.

Sopii proosaan.

METAFIKTIO (mm.Taija Tuominen)

Selvitetään oppilaille mitä on metafiktio. Parhaiten se menee perille metaunen kautta, jossa kesken unen unennäkijä tajuaa sen kaiken olevan vain unta ja sitten taas jatkaa unen katselemista. Tutustutaan metafiktion kirjallisuuden kautta, esim. Saarikosken runo Työnsin lapsenrattaita kokoelmasta Kuljen missä kuljen, Italo Calvinon teos Jos talviyönä matkamies tai Matti Pulkkinen teos Romaanihenkilön kuolema. Oppilaat kirjoittavat itsestään tietoisista tekstiä niin, että kirjoittaja on jollakin tavalla siinä läsnä.

Päämäärä ja huomioita: Tulla tietoiseksi metafiktion keinoista ja tarkkailla omaa kirjoittamista, sekä omaa kirjoittajan persoonaa. Sopii myös kirjallisuuden opiskeluun.

Sopii yleisharjoitukseksi.

IRRALLISISTA REPLIIKEISTÄ KOKONAISUUDEKSI (mm.Taija Tuominen)

Jokainen saa yhden paperilapun johon kirjoittaa jonkin täysin irrallisen repliikin. Repliikit kerätään taululle tai samalle monisteelle. Sen jälkeen jokainen valitsee

5 - 6 sellaista repliikkiä, jotka jostain syystä kiehtovat tai kuuluvat yhteen. Niistä muokataan yhtenäinen kohtaus. Kuvausta saa olla mukana.

Päämäärä ja huomioita: Ideana on tajuta, että miten irrallisista aineksista kokonaisuus loppujen lopuksi muodostuu ja millaista palapeliä kirjoittaminen on. Yllättävää kyllä repliikit pelaavat keskenään ja dialogi toimii.

Sopii proosaan.

TIIVIS DIALOGI (Anu Kaipainen)

Asetelmana on tanssilava maaseudulla, juhannus, 2 ihmistä (tyttö ja poika), joista toinen on kaupungista ja toinen maaseudulta. Toinen tahtoo saattaa toisen kotiin. Tästä tilanteesta tehdään dialogi. Repliikejä saa olla ainoastaan viisi, eikä kuvausta lainkaan. Dialogin lopussa on selvittävä kuinka käy. Siinä on myös tultava ilmi se, että on juhannuksen aika, tanssilava ja toinen on maalainen ja toinen kaupunkilainen.

Päämäärä ja huomioita: Tehtävä pakottaa tiivistämään dialogia ja pohtimaan jokaista sanaa merkityksineen, sekä henkilöiden uskollisuutta omalle rooliluonteelleen. Tehtävä toimii hyvin, vaikka se aluksi koetaan mahdottomaksi.

Sopii proosaan.

ERILAISET REPLIIKIT (Asko Martinheimo)

Kuvitellaan onnettomuustilanne, jossa auto on törmännyt moottoripyörään. Sen kuljettaja, nuori kaveri, on kuljetettu jo sairaalaan, samoin autoa ajanut keski-ikäinen nainen. Poliisi kyselee tapahtuman kulkua. Alla on lueteltu silminnäkiät. Heistä valitaan mieleinen ja kirjoitetaan repliikki, jossa valittu henkilö kuvaa, miten on tapauksen nähnyt. Otetaan huomioon valitun henkilön ikä, ammatti ja asuinpaikka, sillä nuori näkee eri tavalla kuin vanha, koulutusta saanut käyttää erilaista sanastoa kuin kouluja käymätön, kaupunkilainen puhuu toisin kuin maalla asuva. Kannattaa muistaa, että ihmisillä on kummallisia asenteita ja että he hyvin mielellään tuovat itseään ja yhteiskunnallista asemaansa esille. Voidaan käyttää karrikoitintia.

- Matematiikan vanhempi lehtori Aksel Yhtälö, 55 v, Rovaniemi
- Martta-yhdistyksen rahastonhoitaja Lyydia Killinki, 62 v, Puruvesi
- Koululainen Anu Aherrus, 14 v, Pori
- Puoluesihteeri Paavo Pamppu, 49 v, Joensuu
- Raittiuslautakunnan puheenjohtaja Inkeri Viinanen, 58 v, Ilomantsi
- Punknuori Riku Räävälä, 16 v, Vantaa

- Eläkeläinen Eurofsyne Reumanen, 81 v, Eurajoki
- Esikoululainen Jussi Tumppe, 6 v, Nokia
- Pienviljelijä Ryynäri Turpeinen, 52 v, Perniö
- Kampaamoharjoittelija Katri Kutri, 19 v, Toijala
- Rappioalkoholisti Kalle Kulaus, n. 50 v, ei vak. koti paikkaa
- Kapteeni Yrjö Kotkanen, 34 v, Pirkkalan lennosto
- Koulupsykologi Oili Ongelmainen, 32 v, Espoo
- Omakustannerunoilija Vieno Aamurusko (mies), 23 v, Suomi
- Jääkiekkoilija Lasse Lätkä, 22 v, Tampere (Tappara)

Päämäärä ja huomioita: Harjoitellaan repliikkien kirjoittamista. Ohjaaja tarkkailee valittujen henkilöiden uskollisuutta rooliluonteelleen ja repliikkien tiiviyyttä. Tehtävää purettaessa muut voivat yrittää arvata, että kuka ko. henkilöistä on kyseessä. Kannattaa tehdä repliikkejä useammalle kuin yhdelle henkilölle.

Sopii proosaan.

EKSPOSITIO (Asko Martinheimo ja Taija Tuominen)

Ohjaaja on kerännyt kollaasin mahdollisimman erilaisista aloituksista eli ekspositioista. Myös Asko Martinheimon Hyvästä lauseesta löytyy valmiita kirjallisuuden esimerkkejä, sekä tehtäviä aloitukseen. Ekspositioita tutkitaan yhdessä ja havaitaan, kuinka monilla eri tavoilla voidaan aloittaa. Tehdään itse omia aloituksia, sekä jatketaan tekstiä valmiista aloituksista. Ohjaaja ei vielä tässä vaiheessa kerro, mistä teoksista eri ekspositiot ovat peräisin.

Päämäärä ja huomioita: Ymmärtää aloituksen tärkeys. Kuinka sen on saatava lukija otteeseensa ja pidettävä siinä loppuun asti.

Voidaan käyttää myös tyyliharjoituksena.

Sopii proosaan.

KAAVANOVELLI (Jukka Parkkinen)

Kirjoitetaan lyhyt novelli noudattamalla esitettyä kaavaa. Konfliktina on päähenkilön odotus ja sen ratkeaminen. Hän-kertoja.

-ajatus

-aseman kuvaus (näköhavainto)

-odotus tulevasta

-repliikki

-liikkeen kuvaus

-takauma

-maiseman kuvaus

-muisto

-uni

-kuulohavainto

- paluu nykyhetkeen

-dialogi

-huoli tulevasta (ajatuksenvirtaa)

-tunne

-perille saapuminen

-odotus ratkeaa

-hajuaistimus

-ajatus

Päämäärä ja huomioita: Osata käyttää erilaisia kertomisen muotoja, sekä tehdä tekstistä tiivis ja selkeä kokonaisuus. Osata perinteinen novellin rakenne, jossa on odotus ja sen täyttyminen.

Sopii proosaan.

PARODINEN DIALOGI (Niina Hakalahti)

Saippuasarjojen pohjalta on hyvä kokeilla parodista dialogia. Voidaan katsoa yhdessä nauhalta (tai jokainen katsoo kotona erikseen) pätkä vaikkapa Kauniiden ja rohkeiden keskustelua. Jos video on käytettävissä, voisi olla hyvä kirjoittaa nauhalta joitakin vuorosanoja ylös sellaisenaan. Tai ryhmän kielitaidosta riippuen yrittää vaikkapa kääntää spontaanisti keskustelua englannista suomeen. Tämän jälkeen jokainen kirjoittaa pienen dialogikatkelman, jossa parodioidaan alkuperäistä dialogia.

Päämäärä ja huomioita: Kehitetään tyylitajua. Saippuasarjojen dialogissa on niin paljon parodiaa jo itsessään, että parodian käsite selvinnee vaivattomasti. Parodian kirjoittaminen on yleensä myös hauskaa.

Sopii erityisen hyvin proosan harjoitukseksi.

KUVALLISUUS, YKSITYISKOHTAISUUS, KONKREETTISUUS

ESINEET IHMISINÄ (Niina Hakalahti)

[KS.LIITE 7](#)

Päämäärä ja huomioita: Kielikuvien luominen. Ihmiskuvauksen rikastuttaminen. Yleensä innostava. Jotkut esimerkit on tahallaan valittu stereotyyppioita herättäviksi (aidattu tiilitalo), voidaan keskustella assosiaatioistakin tässä yhteydessä ja vertailla eri mielikuvia.

Sopii erityisesti lyriikan harjoitukseksi.

KLISEELISTA (Anja Vähäahon ajatusten pohjalta)

Annetaan oppilaille lista (esim. oheisen [LIITTEEN 8](#) kaltainen). Tehdään vanhoista sananparsista ja kliseistä uutta yhdistelemällä eri aineksia keskenään. Voidaan erityisesti pyrkiä koomisuuteen ymmärtämällä abstraktit kliseet konkreettisesti.

Päämäärä: Tajutaan sanojen kierrätys ja uuden yhteyden merkitys tekstin tuoreudelle. Kaikkea voi käyttää. Usein kuluneista kuvista saa "uusiokäytössä" tuoreita ja yllättäviä. Hyvä esimerkki löytyy Pekka Parkkiselta : "Olen liha teidän piikissä". Tässä yhteydessä voi puhua intertekstuaalisuudesta.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi, erityisesti lyriikkaan.

VERTAAMINEN (Roger Mitchell)

Jokainen valitsee objektin ja kuvaa sitä, mutta sitä ei saa verrata mihinkään. Jos vertaamisesta vapautuminen ei onnistu heti, tulee kirjoittaa niin monta versiota, että mukana ei enää ole vertausta.

Seuraavassa vaiheessa tuon objektin kautta kuvataan äitiä/isää ja nyt saa verrata niin paljon kuin jaksaa. Mielellään erittäin paljon.

Harjoitusta voi vielä jatkaa kirjoittamalla lopuksi runon, joka kuvaa jompaakumpaa vanhempaa, mutta "pohjalla" on valittu objekti.

Muunnos samasta ideasta: Opettaja tuo luokkaan vaikkapa männynkävyn tai jotain muuta luonnosta. Hän pyytää oppilaita kuvaamaan jotakin pelottavaa asiaa ko. esineen kautta.

Päämäärä ja huomioita: Osoittaa vertaamisen tärkeys, tuottaa uusia kuvailmauksia. Harjoituksen kautta tajutaan kielikuvien (erityisesti vertausten ja metaforien merkitys), suorastaan välttämättömyys ymmärrettävälle tekstille.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi, erityisesti lyriikkaan.

KÄSITTEESTÄ KUVAAN (Risto Ahti soveltaen)

Muutetaan joku pieni teksti esim: "Mies ja nainen ovat onnellisia ja kävelevät käsikkäin. Linnut laulavat ja ilma on kaunis" eläväksi ja kuvalliseksi. Näytetään abstraktioiden sijaan.

Päämäärä ja huomioita: Nähdä, miten paljon tehokkaampaa on käyttää kuvia kuin kliseitä ja abstraktioita.

Sopii yleisharjoitukseksi.

KUVAKONE (Ilpo Tiihoselta soveltaen)

Tehdään sarakkeita. Kirjoitetaan ylhäälle Keittiö, Koulu, Pankki jne, sivulle Rakkaus, Onni, Elämä jne. Sitten keksitään jokaiseen sivusanaan liittyviä asioita, mahdollisimman konkreettisia, esim. keittiöstä: vispilä, appelsiini jne ja yhdistetään rakkauden kanssa. Syntyy uusia kuvia: Rakkauteni vispilä, Onneni appelsiini jne.

	KEITTIÖ	KOULU	PANKKI
RAKKAUS			
ONNI			
ELÄMÄ			

Päämäärä ja huomioita: Tuottaa uusia kuvia. Vaikka ei olisikaan runoudesta erityisen kiinnostunut, voi tämä harjoitus innostaa keksimään kuvia. Samalla voi puhua kuvakielestä yleensä sekä kiinnittää huomiota siihen, miten paljon arkikielikin sitä käyttää. Esim. "Elämäkoulu" on jo aika kulunut kuva.

Syventää hyvin myös kirjallisuuden opetusta. Kielikuvat on helpompi ymmärtää, kun niitä on itse tuottanut. Harjoitus näyttää myös sen, miten abstraktien ja konkreettisten sanojen yhdistelmät ovat usein tehokkaita.

Sopii erityisesti lyriikan harjoitukseksi.

KIELIKUVAT (mm.Taija Tuominen)

Kielikuviin kuuluvat vertaus, metafora ja personifikaatio. Näistä on koottu valmiiksi esimerkkejä eri runoista. Vertaus on näistä helpoin, joten ohjaaja voi lähteä kuin-sanan kautta muodostamaan oppilaiden kanssa uusia. Personifikaatiossa elollinen saa elottoman muodon, joten oppilaiden on helppo keksiä uusia ja heidän on myös hauska pohtia sitä, että kuinka he oikeastaan jokapäiväisessä elämässään käyttävät tietämättään personifikaatiota esim.seinät kuuntelevat, katu odottaa jne. Metafora on vaikein käsittää. Siinä syntyy kahden tason yhteys ja vertauksesta tulee metafora ottamalla kuin-sana pois esim. olen voikukka. Voidaan myös piirtää rinnakkain kaksi kuvaa, esim. kuva aamusta ja kuva katsovasta silmästä. Kun ne yhdistetään saadaan aamunkatse, joka on metafora.

Oppilaat sanovat vuorotellen vertauksia, personifikaatioita ja metaforia. Opettaja kirjoittaa ne ylös. Näistä lauseista jokainen valitsee neljä mieleisintä, joista muokkaa runon.

Päämäärä ja huomioita: Tehtävä on yksinkertainen tutustuminen erilaisiin kielikuviin. Aluksi etenkin metaforaa pidetään vaikeana. Ohjaajan onkin syytä paneutua niihin huolellisesti. Vertaukset ovat helppoja, samoin personifikaatiot. Alkukömpelyyden jälkeen kielikuvat alkavat tulla luontevasti ja huomaamatta.

Sopii lyriikkaan.

KOLMESTA TOSILAUSEESTA (Risto Ahti)

Tutkitaan Risto Ahdin ja Markku Toivosen Runouden kuntokoulusta Risto Ahdin kirjoittamaa lukua Kolmesta tosilauseesta s.64 ja otetaan esimerkiksi luvussa esitelty kiinalaisen Tu Fun runo Lumi ([LIITE 9](#)). Runosta on eroteltu 1)lauseet, jotka antavat tietoa: "Lumi lentää pohjoisesta Chang-shahan, Mongolian pilvet tuovat vilun kymmeneentuhanteen taloon". 2)Lauseet, jotka antavat aistihavaintoja ja todistuksia läsnäolosta: "Lehdet lentävät hajalle tuuleen, lumi ei ehdi kinostua".

3)lauseet, jotka antavat tunnustuksia ja eettiset mittapuut lukijan omalle kokemiselle: "Kukkaroni on tyhjä, panttaan hopeamaljan, saan viiniä - mutta mistä löydän kumppanin? Minä istun yksin, odotan iltaa ja korppien paluuta".

Oppilaat sanovat vuorotellen tosilauseita (esim. kello on viisi), aistilauseita (esim. kallio on kuuma) ja tunnustuslauseita (esim. silmiesi ilme saa minut hautomaan murhaa). Ohjaaja kirjoittaa lauseet ylös. Sen jälkeen valitaan viisi lausetta, joista tehdään runo. Tietenkään alkuperäisiin lauseisiin ei tarvitse suhtautua orjallisesti.

Palaute ja huomioita: Tehtävä koetaan mielenkiintoiseksi.Etenkin sellaiset, jotka kokevat runon tekemisen vaikeaksi ja epämiellyttäväksi saavat otteen lyriikasta.

Sopii lyriikkaan.

SYMBOLIT (mm.Taija Tuominen)

Tutustutaan teokseen Biedermann: Suuri symbolikirja. Esitellään erilaisia symboleja eri kulttuureista ja keskustellaan jo tutuista symboleista. Etsitään erilaisia symboleja jokapäiväisestä elämästä. Symboli on hyvin vaikea käsite, joten sen tutkimiseen kannattaa lähteä aivan ruohonjuuritasolta. Pienimpien kanssa

voidaan käydä ulkona etsimässä neliapilaa nurmikolta.

Kirjoitetaan taululle kaikki aakkoset ja jokainen oppilas keksii vuorollaan mitä kohdalle osunut kirjain symbolisoi - muodon, äänteen tai oman assosiaation mukaan. Nämä uudet symbolit tehdään omasta päästä - ei siis mitään kirjaa selaten. Kun jokainen kirjain on saanut taululle oman symbolin, oppilaat kirjoittavat paperille oman nimensä pystysuoraan. Omasta nimestä on kirjoitettava runo niin että korriville osuva symboli on sijoitettava siihen säkeeseen.

Esim. K - Kalle Kalle on salanimi, valhe

A - Aatami entinen Aatami;

T - takaisin takaisin meren äärelle

A - Aatami Aatamin nälkä, varoittamatta siinnyt.

Päämäärä ja huomioita: Tutustua symboleihin ja luoda jopa uusia. Tehtävä on eräs suosituimmista, koska se on palapelinomainen, oppilas on voinut itse vaikuttaa käytettyihin symboleihin ja tehtävässä on tarkat raamit mistä lähteä liikkeelle.

Samalla symbolien maailman mystisyys ja vaikeatajuisuus on hälvennyt.

Sopii lyriikkaan.

VALMIIN MUODON KAUTTA SISÄLTÖÖN

RUNON RAKENTAMINEN (Jim Simmermania mukaellen)

- 1) Aloita runo metaforalla
- 2) Sano jotain tarkkaa, mutta kertakaikkisen mieletöntä/järjetöntä
- 3) Käytä ainakin kerran jokaista aistia (aistihavainnot voivat olla peräkkäin tai ne voi sijoittaa eri puolille tekstiä)
- 4) Käytä kerran synestesiaa (aistien sekoittuminen: esim. kuunnella ihoa sen sijaan että koskettaa sitä)
- 5) Käytä henkilön ja paikan erisnimiä runossa ainakin kerran
- 6) Kiellä joku aiemmin väittämäsi asia
- 7) Käytä slangisanaa tai -ilmaisua, jota et ole koskaan nähnyt runossa
- 8) Käytä väärää syy-seuraus-logiikkaa
- 9) Käytä jotain sanontaa tai tokaisua, jonka olet kuullut mutta et ymmärrä mitä se tarkoittaa
- 10) Rakenna metafora seuraavalla tavalla: adjektiivi- abstrakti substantiivi genetiivimuodossa - konkreettinen substantiivi
(esim. keltaisen pelon leipä)
- 11) Laita henkilö toimimaan runossa jollain tavalla, miten hän ei koskaan käytännössä voisi toimia
- 12) Puhuttele itseäsi lempinimellä kolmannessa persoonassa

13) Kirjoita pari lausetta ennustuksenomaisesti

14) Käytä epätavallista substantiivi-adjektiivi yhdistelmää

15) Muotoile väittämä, joka kuulostaa vakuuttavalta, mutta jossa ei ole järkeä

16) Käytä jotain vieraskielistä sanaa tai lausetta

17) Personoi

18) Päätä runo lauseeseen, joka jollakin tavalla liittyy runossa aiemmin sanottuun

Aloita runo kohdalla 1 ja päätä se kohtaan 18. Muuten järjestys on vapaa. Voit käyttää jotain kohtaa monta kertaa. Pidä hauskaa!

Päämäärä ja huomioita: Tehtävä on hauska, mutta vaativa, koska kirjoittajan pitää tuntea hyvin esim. kielikuvatyypit. Tehtävä sopisi hyvin syventämään kirjallisuuden opetusta, vaikkapa juuri runouteen paneutumista. Yksi päämäärä voisi olla juuri käsitteiden selventäminen, toki "synestesian" ymmärtää paremmin kun osaa itse sitä käyttää. Toisaalta harjoituksessa on sattuman elementtejä eli tavallaan kirjoittaja "vapautuu vastuusta"; hänhän vain seuraa ohjeita. Tulokset voivat olla aika yllättäviä. Liitteenä Annukka Helanderin Räisälän kansanopistossa kyseisellä metodilla kirjoittama runo, joka julkaistiin Lukufiilis - lehdessä. ([LIITE 10](#))

Sopii lyriikkaan.

MUODONMUUTOS (mm. Taija Tuominen)

Kirjoitetaan runo, jossa tapahtuu jonkinlainen muodonmuutos.

Esim. Lehti vihreä elävä.

Lehti oranssi elävä.

Mätä oranssi elävä.

Mätä ruskea elävä.

Paska ruskea kuollut.

Antti 13 v.

Päämäärä ja huomioita: Tilanne ei pysy jatkuvasti samana, vaan jotakin tapahtuu, nitkahtaa eteenpäin.

Sopii lyriikkaan.

TANKA (mm.Taija Tuominen)

Tutustutaan Tuomas Anhavan valikoimiin klassillisia japanilaisia tanka-runoja: "

Kuuntelen, vieras, Oikukas tuuli ja Täällä kaukana. Käydään tankan kirjoittamisen ohjeet lävitse. Samalla voidaan tutustua haikuun ja sen ohjeisiin.

Jos aloittaminen tuntuu vaikealta ohjaaja voi antaa ensimmäisen rivin valmiiksi. Ohjaaja voi myös kirjoittaa erillisille lapuille luontokuvia ja tuntemuksia. Kukin oppilas vetää yhden luontokuvalapun ja yhden tunnelman. Saamastaan parista hän rakentaa tankan. Sanoja voi taivutella. Pareja voi olla esim. usva - yksinäisyys, joki - muistaa jne.

Päämäärä ja huomioita: Haiku ja tanka ovat kaikenikäisille mieleisiä. Murrosikäiset haluavat toisinaan irroitella ja rikkoa niiden rajoja.

Sopii lyriikkaan.

LIMERIKKI (mm.Hilja Mörsäri)

Tutustutaan arkeenpohjautuvaan, leikkisään runomuotoon (engl. limerick, Irlannin kaupungin Limerickin mukaan). Runoilija Ilpo Tiihoselta löytyy lukuisia esimerkkejä. Hilja Mörsäriin oppikirjassa Sanomiset irti on selkeät ohjeet ja esimerkki limerikin kirjoittamiseen (viisisäkeinen, ja ensimmäisen säkeen lopussa on paikannimi. Kaksi ensimmäistä ja viimeinen säe ovat loppusoinnullisia keskenään, keskimmäiset (säkeet 3 ja 4) keskenään). Kirjoitetaan limerikit niin että paikannimi on jostain oppilaiden kotipaikkakunnalta. Jokainen tekee monta vaihtoehtoa ja valitsee itseltään parhaan. Parhaista voidaan koota kotiseutunäyttely.

Päämäärä ja huomioita: Toimii myös riimiharjoituksena. Kotiseudun mukana olo tuo mielenkiintoa ja jotkut limerikit voivat olla hyvinkin leikkisän ilkeitä.

Sopii lyriikkaan.

ROOLIRUNO (mm.Taija Tuominen)

Luetaan Edgar Lee Mastersin Spoon River Antologiaa ja muita esimerkkejä roolirunoista. Tutustutaan siihen, että runon "minä" ei ole tavallinen keskuslyyrinen "minä", vaan se voi olla eläin, esine, kuollut tai jokin ihmisen roolihahmo. Esimerkeistä tutkitaan miten se avaa satiirinomaisuudessaan uusia näkökulmia todellisuuteen, kielikuvien vähyyttä ja sitä miten rooliruno lähenee proosaa ja monologia. Samalla voidaan tehdä vilkaisu faabeleihin ja siihen miten eläimet niissä parodioivat ihmisiä.

Annetaan oppilaille lehdistä leikattuja ihmisten, eläinten ja esineiden kuvia. He valitsevat mieluisimman kuvan ja kirjoittavat siitä roolirunon. Kuva kannattaa valita jo tunnin alussa, ennen kuin tiedetään mistä

on kysymys.

Palaute ja huomioita: Roolirunot viehättävät kaikenikäisiä. Palutteessa voi käsitellä myös lyriikan ja proosan kieltä. Mikä tekee runon? Onko se pelkkä tekstin asettelu?

Sopii lyriikkaan.

VASTAKOHDAT (Hilja Mörsäri)

Tarkkaile sanan tavanomaisten merkitysten vaihtumista Göran Palmin runossa ([LIITE 11](#)). Kirjoita runon rakennemallin mukaan oma sanatutkielmasi.

Palaute ja huomioita: Tutkitaan mitä eri merkityksiä samalla sanalla voi olla ja missä yhteydessä. Valmiin muodon vuoksi tehtävä sopii sellaiselle, jolla runon tekeminen on vaikeata.

Sopii lyriikkaan.

KUVARUNO (mm.Taija Tuominen)

Luetaan esimerkkejä erilaisista kuvarunoista esim. Väinö Kirstinältä, Aaro Hellaakoskelta, Kari Aronpuroilta ja Pentti Saarikoskelta. Tutustutaan erilaisiin asetteluihin, jotka ovat puolirunoa. Tutustutaan

siihen, miten visuaalisesti ladottu teksti muistuttaa ulkonäöltään runon teemaa tai seurailee joitakin yksityiskohtia, äänneitä, tapahtumia tai tunteita. Tehdään kuvaruno, jonka teemana on vapaus.

Päämäärä ja huomioita: Kuvarunon tekemistä pidetään hauskana, mielenkiintoisena ja helppona. Monella ensimmäiset versiot ovat hajanaisia, mutta prosessikirjoittamisen avulla ne hioutuvat.

Sopii lyriikkaan.

IHMISIÄ JA ROOLEJA

IHMISKUVAUS (Niina Hakalahti)

Kuvitteellisen postikortin teksti: "Terveiset Riminiltä.

Ilma on ollut hyvä ja olemme uineet joka päivä. Pekka on vähän palanut. Matkaopas on oikein hyvä. Ciao, Alli ja Pekka."

-millanen kuva kortissa on?

-millaisia ihmisiä Alli ja Pekka ovat?

-mitä tekevät työkseen?

-kumpi kirjoittanut kortin?

-millanen käsiala?

-mitä harrastuksia?

-ikä?

-onko heillä ystäviä?

-Alli ja Pekka, millainen suhde, äiti, poika vai pariskunta?

Päämäärä ja huomioita: Miettiä ja kehittää ihmiskuvausta. Mistä yleensä rakentuu käsitys ihmisestä? Miten fiktiossa voi antaa vinkkejä henkilön persoonallisuudesta?

Sopii erityisesti proosan harjoitukseksi.

ROOLIHARJOITUS (mm. Niina Hakalahti)

- 1)pappi
- 2)kirjastovirkailija
- 3)tiedemies (erikoistunut johonkin ei-käytännölliseen)
- 4)lääkäri
- 5)kotirouva
- 6)teknikko
- 7)kirjailija
- 8)keittäjä
- 9)siivooja

TILANNE: Ko. porukka on kuussa. Jotain on mennyt pieleen ja avaruusalukselta ei voida irroitettavaan pienempään hätäalukseen ottaa lentäjän lisäksi kuin yksi muu.

1)Perustele mahdollisimman hyvin, miksi juuri sinut pitäisi ottaa. Saa ja pitää olla poleeminen, vähättele muita, koita löytää perusteluja miksi juuri Sinun pitäisi päästä maahan. Voit ottaa jonkun henkilön erityisesti "hampaisiin" ja vertaamalla itseäsi häneen perustella maahanpääsyn oikeutusta.

2)Kakkosvaiheena voi olla mm. se, että yllättäen hätäalukseen mukaan mahtuukin kaksi. Joudut kohdistamaan sovittelevat sanasi sille, jota äsken eniten vastustit. Koita miettiä, miten olisitte toimintakykyinen yksikkö yhdessä- miten voisitte yhdistää kykynne.

Päämäärä ja huomioita: Saada kirjoittamisen vaihde päälle poleemista tekstiä tuottamalla. Yliammutussa roolissa tulee kirjoitettua erityyppistä tekstiä kuin normaalisti. On myös lupa ilmaista äärimmäisiä asioita ja tunteita leikin varjolla. Yleensä erittäin hauska harjoitus!

Sopii erityisesti proosan harjoitukseksi.

YHTEINEN FIKTIIVINEN HENKILÖ (Sirkka Laine)

Keksitään yhdessä fiktiivinen henkilö ja ohjaaja kirjaa tämän henkilön ominaisuudet vaikka taululle. Vuorotellen oppilaat kertovat henkilöstä; nimen, iän, kotipaikan, ammatin, harrastukset, perhesuhteet, ulkonäön, unelman, luurangon kaapissa, jonka paljastumista pelkää yli kaiken jne. Tämän jälkeen jokainen kirjoittaa monologin fiktiivisen henkilön suuhun.

Päämäärä ja huomioita: Luodaan täysin fiktiivinen henkilö. Ei siis kirjoiteta tutuista ihmisistä. Opitaan, että keksitytkin ihmiset voivat aloittaa paperilla oman elämän ja tulla todeksi.

Sopii proosaan.

UHRILLE ELÄMÄ (mm.Taija Tuominen)

Oppilaat lähtevät ulos kirjoitustilastaan kymmeneksi minuutiksi ja valitsevat kirjastosta, kaupasta tai kadulta uhrin, vieraan ihmisen, jota he tarkkailevat salaa. Sen jälkeen palataan kirjoitustilaan ja kirjoitetaan uhrille elämä.

Päämäärä ja huomioita: Ruokkii runsaasti mielikuvitusta ja on hauska. Jos kaksi kirjoittajaa valitsevat saman uhrin niin tekstit ovat kuitenkin täysin erilaisia.

Sopii proosaan.

HAUTAUSMAA (Ilkka Mäyrä ja Taija Tuominen)

Mennään hautausmaalle ja kirjoitetaan oma Spoon River Antologia erilaisten hautakivien pohjalta. Hautausmaalla on oma tunnelmansa, sekä persoonalliset hautakivet. Jokainen etsii itselleen oman mielenkiintoisen kiven ja saa siitä tekstinsä pohjaksi nimen, identiteetin ja elinvuodet.

Opettaja on leikannut lehdistä kuolinilmoituksia ja niiden pohjalta tuotetaan tekstiä. Jokainen valitsee oman ilmoituksen ja kirjoittaa elämän kyseiselle vainajalle.

Päämäärä ja huomioita: Tehtävä tuottaa hyvää tekstiä ja se koetaan mielenkiintoiseksi ja jännittäväksi, etenkin hautausmaalla käynnin jälkeen tästä voidaan siirtyä myös kauhuun. Toisaalta valmiiksi leikattujen kuolinilmoitusten kohdalla voi syntyä aikuisoppilaiden kohdalla narkästystä ja sitä voidaan, ryhmästä riippuen, pitää moraalisesti arveluttavana.

Sopii lyriikkaan ja proosaan.

YLLÄTTÄVÄ NÄKÖKULMA (mm. Niina Hakalahti)

Kirjoitetaan muistopuhe omiin hautajaisiin. Voidaan sopia, että tarkoituksena on tuottaa humoristinen teksti. Aihetta voi pohjustaa monin tavoin, yksi mahdollisuus on lukea katkelma antiikin kirjailijan Petronius Arbiterin Trimalkion pidoista, joissa nousukas Trimalkio innostuu suureellisissa juhlissaan hehkuttamaan omilla hautajaisillaan.

Päämäärä ja huomioita: Tabuja rikkovat harjoitukset tuottavat yleensä hyvää tekstiä. Kirjoittaja saa myös itseensä ulkopuolisen näkökulman.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi

EPÄMIELLYTTÄVÄ AMMATTI (Sirikka Laine)

Jokainen ilmoittaa vuorollaan ammatin, jossa ei missään tapauksessa haluaisi olla. Sen jälkeen jokainen kirjoittaa minä-muodossa yhdestä päivästä kyseisessä ammatissa niin, että tekstin "minä" rakastaa työtään.

Päämäärä ja huomioita: Kirjoittaja osaa eläytyä, keksiä, valehdella ja muuttaa mieltään. Omat subjektiiviset mieltymykset eivät vaikuta tekstiin.

Sopii yleisharjoitukseksi.

MITÄ OLEN VIIDENTOISTA VUODEN KULUTTUA (Paul Rooyackers ja Taija Tuominen)

Kaikilla on tulevaisuuden suunnitelmia ja jokaiselta kysytään ties kuinka monta kertaa, että mikä sinusta tulee isona. Tehtävää voi soveltaa oppilaiden iästä riippuen.

Tässä tehtävässä oppilaat kirjoittavat nimettöminä millaisia he ovat viidentoista vuoden kuluttua. Teksti voi olla minä muodossa yksi päivä tai tuokio elämästä. Se voi olla myös yksikön kolmannessa persoonassa tai ulkopuolisen kuvaamana.

Tekstin tyyli on vapaa. Lopuksi tekstit luetaan ja muut yrittävät arvata kirjoittajan.

Päämäärä ja huomioita: Toimii tyyliharjoituksena, itsensä tutkiskeluna, ryhmähengen luojana ja viihdytyksenä. On hyvin suosittu.

Sopii proosaan.

HAASTATTELU (mm.Taija Tuominen)

Kirjoittajat ottavat parit itselleen ja valitsevat jonkun roolin; kylähullu taiteilija, saippuasarjan tähti, entinen alkoholisti ja linnakundi yms. Kirjoittajat eläytyvät rooliinsa vuorotellen toisen haastattellessa. Irrallisista muistiinpanoista jatketaan esim. haastatteluksi.

Päämäärä ja huomioita: Fiktio kehittäminen, sekä henkilökuvaus. Samalla voi käsitellä erilaisia

lehtihaastatteluja. Toimii hyvin kaikenikäisillä.

Sopii proosaan.

NÄKÖKULMAN VAIHTO (mm. Tytti Issakaista soveltaen)

Ajatellaan jotain henkilöä tai hänen tekojaan, joihin itsellä liittyy negatiivinen varaus. Kirjoitetaan ensin omasta näkökulmasta. Tekstissä saa ilmaista voimakkaasti oman näkökulman ja tunnelman. Kun teksti on valmis, asetutaankin ko. henkilön asemaan ja kirjoitetaan samasta asiasta niin, kuin ajateltaisiin hänen sen kokevan.

Päämäärä ja huomioita: Harjoituksen tavoitteena on oppia laajentamaan näkökulmaa. Kirjoittajan täytyy osata vaihtaa roolia.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi.

TYYLIKOKEILUJA

PASTISSI (mm. Niina Hakalahti)

Muutaman vuoden takainen Nyhjää tyhjästä - tv-ohjelma käy tässä hyväksi esimerkiksi. Ohjelmassa näyttelijöiden piti improvisoida esim. Arvo Turtiaisen tyyliä ja esittää sillä spontaanisti runo. Pastissiharjoituksen voi tehdä ryhmissä, silloin se on ehkä vielä hauskempi. Opettaja valitsee etukäteen hyvin erityyppisiä tekstejä. Runot ovat ehkä lyhytensä vuoksi paremmin toimivia kuin proosatekstit, mutta miksei lyhkäisiä novelleja (esim. Liksom) voi ottaa mukaan. Runoilijoista esim. Neruda, Rasa, Tiainen, M.Tikkanen, Melleri, Turtiainen jne. sopivat. Jokainen ryhmä saa tutustuttavakseen eri kirjailijan tekstejä. Ensin ryhmä listaa keskeiset tyylipiirteet ja valitsee mielestään ko. kirjailijan tyyliä hyvin edustavan runon näytteeksi. Sitten tehdään ryhmätyönä jäljitelmä, pastissi.

Päämäärä ja huomioita: Tehtävä on hyödyllinen tyylistä puhuttaessa. Tyyli on melko vaikeasti määriteltävä, abstraktilta tuntuva asia, jota parhaiten voi lähestyä yksittäisten kirjailijoiden tyyliin tutustumalla.

Sopii yleisharjoitukseksi.

TYYLEJÄ HUUMORILLA (Niina Hakalahti)

Otetaan tiettyjä aiheita, esim. joulu, rakastuminen, työttömyys. Kirjoitetaan niistä eri tyyleillä, esim. ylevästi, ironisesti, naiivisti. Luokka voidaan myös jakaa eri ryhmiin, jotka saavat lapulla sen tyylin, jonka mukaan kirjoittavat. Kun tekstejä luetaan, on hyvä ensin arvata mikä tyyli on kyseessä ja vasta sitten tarkistaa asia kirjoittajalta.

Päämäärä ja huomioita: Kirjoittajalle selviää omakohtaisen kokeilun kautta, mitä esim. ironia tarkoittaa. Yleensä harjoitus on hauska. Huom. Oheislukemiseksi sopii mainio Raymond Queneau'n Tyyliharjoituksia, jossa sama tarina kerrotaan 99 tyyllillä.

Sopii yleisharjoitukseksi.

TYYLIHARJOITUKSIA (mm.Taija Tuominen)

Tutustutaan lyhyiden näytteiden perusteella seuraaviin lausemuotoihin: kysymys, huudahdus, hyperbola, antiteesi, ironia, ellipsi, polysyndeton, asyndeton ja parallellismi. Samalla tutustutaan tyylikeinona toistoon, antiteesiin ja ironiaan. Hyvät kirjallisuuden esimerkit näihin löytyvät Pirjo Linnankylän, Eija Mattisen ja Asta Olkinuoran Prosessikirjoittamisen oppaasta (Otava 1988) alkaen sivulta 106. Sen jälkeen jokainen kirjoittaa itse lyhyet tekstin pätkät jokaista tyyliä.

Päämäärä ja huomioita: Hyvä ja selkeä harjoitus, jolla sisäistää tyyliä.

Sopii yleisharjoitukseksi.

SESIKOHTAUS (Taija Tuominen)

Ohjaaja on koonnut kollaasin erilaisista eroottisista- ja pornoteksteistä. Esim. Henry Miller, Anais Nin, Erica Jong, Nalle Virolainen, Hannu Aho (romaanissa Pelistä pois on sama seksikohtaus kahdella eri tyyllillä alkaen sivulta 206), Regina-lehti ja erilaiset "miestenlehdet". Oppilaat tutustuvat näihin teksteihin ja kirjoittavat itse seksikohtauksen. Ne voidaan tehdä vaikka nimettöminä.

Päämäärä ja huomioita: Seksistä ja erotiikasta kirjoittaminen on monelle äärimmäisen vaikeaa asian arkuuden vuoksi. Kirjoittajasta tuntuu, että hän paljastaa itsensä - vaan eihän dekkarikirjailijakaan tee

murhaa voidakseen kirjoittaa siitä! Myös terminologian ja käytettävien sanojen kanssa on epävarmuutta - onko teksti rivoa vai eroottista vai teennäistä. Harjoitus helpottaa ja saattaa poistaa estoja. Jos tuntuu kovin vaikealta tekstit voidaan tehdä ja käsitellä niin, että kirjoittaja ei paljastu.

Sopii proosaan.

BANAALISTA TUOREEKSI (mm.Taija Tuominen)

Muutetaan tuoreeksi, raikkaaksi ja tiiviiksi jokin banaali kuvaus .

Esim. Laskeva aurinko loi purppuraansa ja kultaansa rantaan. Säteet hohtivat ja kimmelsivät. Minun sydämeni itki ja värisi kaihoisasti. Tuuli helisytteli säveleitään. Onnen lintu hopeasiipinen oli lähtenyt luotani. Katselin loittonevan laivan silhuettia. Sydämeni särkyi murusiksi, sillä rakkaani lähti ulkomaille ja jätti minut iäksi. Tuska sumensi silmäni ja tiesin, että elämä oli ohitse. Osani oli suru.

Päämäärä ja huomioita: Tiivistää, sekä vaihtaa tyylistä toiseen. Nuoret irrottelevat mielellään aina parodiaan asti, jos alkuperäisenä tekstinä on jokin banaali rakkauskohtaus.

Sopii yleisharjoitukseksi.

RUMA JA KAUNIS (Anu Kaipainen)

Kirjoitetaan otsikolla "Raato" mahdollisimman rumaa tekstiä, joko fyysisesti rumaa (yksityiskohtainen kuvaus rotan raadon mätänemisestä tiellä) tai henkisesti rumaa (paha teko, ajatus). Sen jälkeen kirjoitetaan mahdollisimman kaunista tekstiä otsikolla "Kauneinta maailmassa".

Päämäärä ja havainnot: Harjoittaa päinvastaisia tyylejä. Raato koetaan kiehtovaksi ja Kauneinta maailmassa hyvin vaikeaksi, sillä siitä tulee helposti imelää, kliseistä ja banaalia. Kauneudenhan pitäisi olla vain se pilkahdus muurin raosta. Samalla voidaan puhua tekstin moraalista - onko sitä?

Tehtävän toimiminen riippuu myös oppilaista. Muiden suosimasta Raadosta vankilan kirjoittajaryhmä närkästyi ja kieltäytyi kirjoittamasta ihmetellen: "Mitä sä haluat kaivella meistä?" He puolestaan innostivat otsikosta "Kauneinta maailmassa".

Sopii yleisharjoitukseksi.

RAKKAUSKIRJE (Taija Tuominen)

Kirjoitetaan rakkauskirjeet sydänverellä, sen jälkeen kirjoitetut kirjeet sekoitetaan ja jokainen joutuu vastaamaan saamaansa kirjeeseen erokirjeellä. Miten vastataan kylmästi kuumiin tunteisiin?

Päämäärä ja huomioita: Erilaisten tyylien harjoittelu. Toimii myös aasinsiltana kirjeromaaniin tai viihteeseen. Erityisesti murrosikäisten suosiossa oleva tehtävä.

Sopii proosaan.

TEKSTIN YMPÄRILLE (mm. Taija Tuominen)

Annetaan oppilaille erilaisia valmiita tekstin palasia, kertomusten keskikohtia, ja näiden ympärille kirjoitetaan lisää - alku ja loppu. Pyritään noudattamaan alkuperäistä tyyliä.

Päämäärä ja huomioita: Mielenkiintoinen tyyliharjoitus, jossa kirjoittaja voi muuttaa alkuperäisen tekstin tyystin. Tietenkin samalla tyyllillä.

Sopii proosaan.

HARJOITUKSIA ALAKULTTUUREISTA

KAUHU (Taija Tuominen)

Ryhmän iästä riippuen tutustutaan Erich Ballingerin Hirviötietoon, Harto Hännisen ja Marko Latvalan Verikekkereihin (kauhun käsikirja), Eija Timosen (toim.) Kuu paistaa, kuollut ajaa. Tutkitaan klassikoita ja Stephen Kingiä. Portti-lehdessä

1/91 on Stephen Kingin hieno novelli Lautta. Sama novelli on eri suomennoksena Jälkeen keskiyön-kirjassa(1991).Novelli on hyvä esimerkki hyytävän tunnelman luomisesta ja siitä miten teksti voi imaista mukaansa,vaikka novellissa on tylsä ja epäuskottava juoni. Sitä ei vain enää huomaa.Tutkitaan sarjakuvia ja elokuvia hyytävästä jännityksestä kauhukomediaan ja kauhuromantiikkaan. Splatterviihde kiehtoo monia. Tästä hyvä elokuvaesimerkki on Braindead.Nauhurilta voidaan kuunnella Annikki Tähdän Balladi Olavinlinnasta.

Kirjoitetaan sama tapahtuma uhrin näkökulmasta ja vampyyrin näkökulmasta (samalla voi käsitellä eri näkökulmia). Inspiraation lähteenä voidaan käyttää pelkoa herättävää kuvaa, ääniefektiä, valaistusta tai vaikka Edgar Allan Poen hyytävää runoa Annabel Leestä. Voidaan kirjoittaa jokin muu kauhuteksti.

Päämäärä ja huomiota: Kahu eri muodoissaan on suosittu aihe. Aidon kauhutunnelman luominen on kuitenkin nuorille vaikeaa. Tekstissä usein määrä korvaa laadun ja ruumiskasat pelon. Ongelma on sama kuin dekkarin kirjoittamisessa; pitää keksiä uusia henkilöitä, koska vanhat tuli jo tapettua. Kauhukomedia ja musta huumori syntyvät kuitenkin helposti.

SCIFI (Taija Tuominen)

Tutkitaan mahdollisimman paljon näytteitä tieteiskirjallisuudesta, klassikoista ja moderneista. Näytteitä myös elokuvista, esim. Alien, Tähtien sota, Blade Runner tai empaattisemmin ET, sarjakuvista ja lehdistä esim. Portti ja Aikakone. Etenkin pojat ovat melkoisia asiantuntijoita, joten ohjaajan on oltava perehtynyt scifiin. Alussa tietämättömälle ohjaajalle hyvä perusteos on Kirjastopalvelu Oy:n julkaisema Science Fiction.

Kirjoitetaan täysin vapaasta aiheesta.

Päämäärä ja huomioita: Kirjoittaa scifiä. Teksteistä tulee helposti pitkiä ja polveilevia. Usein Haiku- tai Tanka-runonkin muoto saa sisälleen scifi-vaikutteita (Tuli vihreä ja otti takaapäin). Usein ongelmana on puuroisuus, sekavuus ja monimutkaisilla nimillä briljeeraaminen. Parodiat scifistä onnistuvat hyvin.

VIIHDE (Taija Tuominen)

Tutustutaan ryhmän iästä riippuen Sinä Minä -lehteen tai Reginaan, sekä Enni Mustosen romaaneista kartanoromantiikkaan. Pohditaan perinteistä rakkausviihteen kaavaa, jossa selviydytään vaikeuksien kautta onnelliseen loppuun. Pohditaan tiettyä mustavalkoisuutta ja helppolukuisuutta tekstissä.

Tunnelmaa voidaan viritellä kirjoittamalla rakkauskirjeet. Tutustutaan Reginan ja Kolmiopokkareiden kirjoitusohjeisiin ([LIITE 12](#)). Sen jälkeen kirjoitetaan viihdenovellit vapaasta aiheesta ja lähetetään ne joko Reginaan tai Sinä-Minä lehteen.

Päämäärä ja huomioita: Aihe on suosittu tyttöjen keskuudessa. Moni murrosikäisistä lukee Sinä Minä -lehteä ja he lähettävät sinne omatoimisesti runoja ja novelleja. Julkaistu teksti ja pieni rahapalkkio tuovat tyydytyksen. Osaa viihdeteksteistä vaivaa lievä epäuskottavuus ja falskius, mutta pienillä korjauksilla niistä pääsee. Kieli tulee aidosti, ainakin suoltajatyypeillä. Puurtajatyypinen kirjoittaja kokee viihdetekstin tuskalliseksi ja turhauttavaksi.

MODERNI KANSANTARINA (Taija Tuominen)

Tutustutaan Leea Virtasen teokseen Varastettu isoäiti, vanhoja ja uusia kaupunkitarinoita. Siitä jokainen löytää taatusti tarinan, jonka on kuullut totena ja jota on totena kertonut eteenpäin. Sen jälkeen jokainen kirjoittaa vastaavan "mahdottoman jutun". Tarina on itse keksitty, ei kuultu, ja sellainen, että se voisi lähteä kiertämään suusta suuhun modernina kansantarina.

Päämäärä ja huomioita: Kehittää hulvatonta mielikuvitusta, sekä ironisoi ihmisten ennakkoluuloja.

SEKALAISTA

KOKEILUJA (mm. Niina Hakalahti)

Opettaja antaa oppilaille mielenkiintoisen tekstipätkän (lyhyt novelli, esim. Lixsom, uutinen sanomalehdestä tms). Tämän pohjalta tehdään runo. Ja sama toisinpäin: runon pohjalta kirjoitetaan proosajuttu, uutinen tms.

Päämäärä ja huomioita: Harjoitus osoittaa, että materiaalina ja lähtökohtana voi käyttää monenlaista tekstiä. Samalla joudutaan keskittymään siihen, mikä missäkin tekstissä on oleellista; mitkä ovat ne elementit ja assosiaatiot jotka kulkeutuvat vaikkapa runosta uutiseen.

Ennen harjoitusta ei ole tarpeen määritellä runoa tarkemmin. On vain mielenkiintoista nähdä, miten kirjoittajat runon mieltävät. Myöhemmin voidaan tietenkin keskustella runon ja proosan lajipiirteistä.

Sopii yleisharjoitukseksi.

TARINAKONE (Perry Glasseria soveltaen)

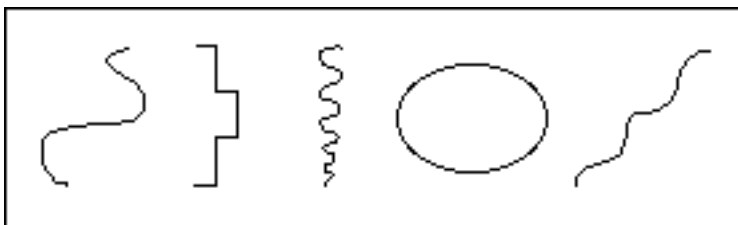
Jokainen ryhmässä kirjoittaa lapulle jonkun ammatin nimen. Toiselle lapulle kirjoitetaan toiminnan kuvaus. Toiminnan kuvauksen olisi hyvä olla hieman tavallisuudesta poikkeavaa; esim. X ompelee puseron hihat kiinni tms. Kun jokainen on saanut valmiiksi kummankin kortin, opettaja kerää laput. Ammattilaput ja toimintalaput sekoitetaan - ei keskenään - vaan molemmat korttipinot erikseen. Sitten jokainen ryhmäläinen nostaa vuorollaan kortin kummastakin pinosta. Korteiksi voi tulla vaikka: Trukkikuski, Sekoittaa chiliä kylpyveteen. Kirjoittajan täytyy kertoa, miksi näin tapahtuu. Mitä tarinassa on tapahtunut aikaisemmin? Tilanne on siis tarinan loppuratkaisu. Koetetaan siis löytää motiivi oudolle käytökselle. Ryhmästä riippuen harjoitus voidaan tehdä suullisesti tai kirjoittamalla.

Päämäärä ja huomioita: Joskus tarinaa voi olla helpompi rakentaa, kun tietää lopun. Käänteistä järjestystä on hyvä kokeilla.

Aina annetut elementit eivät innosta ja tunnu omilta. Jos jollakin on vaikeuksia saada tarina liikkeelle, on hyvä mainita, että vika ei ole kirjoittajassa.

Sopii ennen kaikkea proosan harjoitukseksi.

TARINOITA VIIVOISTA (Kaisa Kantolaa soveltaen)

Ketkä ovat kulkeneet? Miksi? Mihin? Millä mielellä? (Viivat voivat olla myös värillisiä.)

Päämäärä ja huomioita: Harjoitus toimii virikkeenä mielikuvitukselle, vaikkapa sadun rakentamiselle. Soveltuu hyvin myös pienille lapsille.

Sopii yleisharjoitukseksi.

YLLÄTYSTEKSTI (mm. Niina Hakalahti)

Kirjoitetaan teksti, jonka lopussa vasta selviää, käsitteleeö teksti häitä vai hautajaisia.

Päämäärä ja huomioita: Tällaisen tekstin kirjoittaminen opettaa "annostelevaan" sanottavaa ja välttämään itsestäänselviä selityksiä. Harjoitukselle täytyy antaa aikaa, soveltuu esim. kotiharjoitukseksi.

Sopii yleisharjoitukseksi, erityisesti proosaan.

RIIMITTELYÄ SUKUNIMISTÄ (Bianca Pitzorno)

Riimitellään neljän säkeen runo jokaisen ryhmäläisen etu- ja sukunimestä.

Esim. Seija Pohjavirta

latkii öisin verta.

Pohjavirran Seija

seuraava uhri lakeija.

Anne Kokkinen

puki ylleen paidan ruttuisen.

Kokkisen Anne

laiminlyönnistä nostettiin kanne.

Päämäärä ja huomioita: Kirjoittajat tutustuvat toisiinsa ja viihdyttävät toisiaan. Toimii myös riimi-harjoituksena.

Sopii lyriikkaan.

ANAGRAMMIT (Bianca Pitzorno)

Jokainen ottaa käsiteltäväkseen oman nimensä. Toiselle riville kirjoitetaan vokaalit ja toiselle riville kirjoitetaan konsonantit. Kirjaimet sekoitetaan ja järjestetään uudelleen mahdollisimman hupsusti. Kaikki kirjaimet on käytettävä, eikä mitään saa lisätä.
Esim.Katariina Vuorinen - Kana Riitavuorinne, Miia Hamina - Miami Haina, Henriikka

Nummela - Min Arka Melu Henki.

Päämäärä ja huomioita: Kirjaimilla ja sanoilla ilottelu, sekä voimistelu. Hyvä viihdytystehtävä.

Sopii yleisharjoitukseksi.

YHTEINEN DADA-RUNO (Risto Ahti)

Valitaan jokin teema, esim. syksy, rakkaus, perjantai. Jokainen saa kolme paperinpala. Yhden kulmaan kirjoitetaan A, yhden S ja yhden V. Jos teemaksi on valittu vaikka rakkaus niin A-lappuun kirjoitetaan rakkauteen liittyvä adjektiivi, S-lappuun rakkauteen liittyvä subjekti ja V-lappuun rakkauteen liittyvä verbi. Laput kerätään ja aletaan laatia sanoista yhteistä runoa. Ensin sovitaan kunkin säkeen järjestys, sitten vasta katsotaan sana. Sanoja voidaan taivutella ja pieniä apusanoja voi käyttää.

Päämäärä ja huomioita: Viihdyttävä tehtävä, joka toimii jokaisen kerran. Samalla on hyvä käsitellä dadaismia. Yhteisestä runosta tulee yllättävän hyvä.

Sopii lyriikkaan.

KIRJOITUSKILPAILU (mm. Taija Tuominen)

Pidetään esimerkiksi runoraati, koska aika ei välttämättä riitä monen pidemmän tekstin lukemiseen. Oppilaat jakautuvat pienryhmiin ja heille jaetaan runoja sekä tunnetuilta runoilijoilta että jostakin nuorten antologioista kerättyjä. Oppilaat eivät saa tietää runojen kirjoittajia. Samalla selvitetään kirjoituskilpailun periaate; miten tekstit jaetaan ensin A, B ja C-ryhmiin, joista C-pino unohdetaan, tutkitaan vielä A:ta ja B:tä ja lopullisesta A-pinosta valitaan voittajat. Samalla selvitetään analyysin peruspilarit; kuvailu, tulkinta ja arvottaminen. Näistä löytyy enemmän Yrjö Varpion Kirjallisuuskriitikistä. Oppilaat ovat nyt siis raati ja ratkaisevat kilpailun. Jokaisesta palkitusta on annettava arvio - voidaan valita myös jokin C-ryhmän esimerkki ja arvioida sitä. Muistutetaan ettei arvostelu saa olla poissulkeva tuomio, vaan apu tulevaisuutta varten. Kilpailun voi toteuttaa myös leikkisissä kehyksissä vaikka Huittisten raittiusseuran kilpailuna paikallisen sekatavarakaupan lahjoittamia palkintoja myöten. Muodon saa raati ratkaista. Lopuksi jokainen ryhmä julkistaa tulokset. Jos ryhmät vielä yhdistävät tulokset ja valitsevat lopulliset sijoitukset, joudutaan viimeistään siinä vaiheessa havaitsemaan, että voittaja on usein kompromissien summa. Viimeksi paljastetaan runoilijat tekstien takaa.

Päämäärä ja huomioita: Ymmärtää kirjoituskilpailun periaate ja oppia kritisoimaan tekstejä. Etenkin ensimmäisillä kokoontumiskerroilla on runoraati hyvä ottaa esiin, sillä oppilaat ovat vielä arkoja sanomaan mitään toistensa teksteistä. Kuvailu, tulkinta ja arvottaminen koetaan hyväksi tartuntakohdaksi ja otteen saamiseksi toisen tekstistä. Runoilijoiden paljastuttua yllätyksiä tulee. Tuntematon antologiarunoilija on voittanut kuuluisuuden. Samalla voidaan keskustella aiheesta julkisuus ja siitä kuinka paljon luetaan kirjailijan teoksia hänen persoonallisuutensa lävitse ja tekeekö tunnettu nimi tekstistä paremman.

Sopii yleisharjoitukseksi.

MINUUTTINOVELLI (mm.Taija Tuominen ja Juhani Peltonen)

Alun perin Juhani Peltonen kirjoitti Helsingin Sanomien lauantaisivuille sarjaa 5 sekunnin

novelli. Novellit olivat 2 - 3 lauseen pituisia ([LIITE 13](#)). Samoja novelleja löytyy hänen runoteoksestaan Välimatekirja. Tehtävän voi soveltaa oppilaille niin, että kirjoitetaan 5 minuutin tai yhden minuutin novelli. Kyseessä on siis kirjoittamiseen kuluva aika. Teksteissä on oltava selkeästi alku, keskikohta ja loppu.

Päämäärä ja huomioita: Nopea ja kurinalainen kirjoittaminen. Toimii myös virittävänä tunnin aloituksena.

Sopii proosaan.

TEKSTIEN TUNNISTAMINEN (mm. Niina Hakalahti)

Opettaja kokoaa monisteeksi runoja ja mahdollisesti lyhyitä proosatekstejä, joissa ei ole nimiä. Mukaan valitaan hyvin tunnettujen kirjailijoiden tekstejä sekä ei-julkaisseiden kirjoittajien tuotoksia. Käydään tekstit läpi ja arvataan, ovatko ne ammattilaisten vai harrastajien tekemiä. Jos halutaan, voidaan arvailla myös kirjoittajan sukupuolta ja ikää.

Päämäärä ja huomioita: Harjoituksen ideana on keskittyä tekstiin tekstinä ilman tiettyjä ennakkokajatuksia ja osoittaa tekstin itsenäisyys ja erillisuus kirjoittajastaan. Usein saavat Finlandia-palkitut kyytiä ja harrastajat kehuja. Sukupuoltakaan ei ole helppo arvata. Harjoituksen yhteydessä voidaan pohtia hyvän ja huonon tekstin ominaisuuksia vaikkapa joihinkin estetiikan suuntiin pohjautuen.

Sopii kirjoittamisen yleisharjoitukseksi

SARJAKUVA INNOSTAJANA (mm. Helena Linna)

Piirretään sarjakuvaa ja kerrotaan siitä tai kirjoitetaan siihen repliikit. Tai opettaja voi käyttää valmiita sarjakuvaruutuja, johon sitten jokainen tekee oman tekstityksen.

Päämäärä ja huomioita: Soveltuu usein lapsille ja nuorille, joille kirjoittaminen ei ole helppoa. Helena Linnan kirjasta Prosessikirjoittaminen - kirjoittamisen suuri seikkailu löytyy hyviä ideoita ja käytännöllisiä harjoitusmalleja kirjoitusvaikeuksista kärsivien oppilaiden innostamiseen.

Tekstissä ja harjoituksissa käytetyt lähteet:

Ahti, Risto :kirjoittajakurssin materiaalia.

Ahti, Risto & Toivonen, Markku: Runouden kuntokoulu. Kirjapaja. 1988.

Bernays-Painter: What if.Harper Perennial. 1990.

Behn & Twichell: The practice of poetry. Harper Perennial. 1992.

Enwald, Liisa: kirjoittajakurssin materiaalia.

Enwald, Liisa: Terapiakirjoittaminen ja kritiikin veitset teoksessa Päiväkirjasta hypermediaan (toim. Juhani Ihanus).Kirjastopalvelu. 1991.

Grant, Janet: Young persons guide to becoming a writer. Shoe tree press 1991.

Goldberg, Natalie: Writing down the bones. Shambhala.1986.

Goldberg, Natalie: Wild mind. Bantam Books. 1990.

Haapaniemi- Kuusela: Kirjailijan työhuoneessa. Gaudeamus. 1989.

Hakalahti, Niina: itsekehitetty harjoitukset.

Heikkilä- Kantola: Luova kirjoittaminen. WSOY. 1983.

Hughes, Elaine Farris: Writing from inner self. Harper Perennial. 1991.

Issakainen, Tytti : Turun kristillisen opiston kirjoittajaohjaajakurssi 1995.

Kaipainen, Anu: kirjoittajakurssin materiaalia.

Koski, Mervi: Taskut täynnä tarinoita. Cultura. 1994.

Laine, Sirkka: kirjoittajakurssin materiaalia.

Linna, Helena: Prosessikirjoittaminen. Kirjoittamisen suuri seikkailu. WSOY.1994.

Martinheimo, Asko: Hyvä lause. WSOY .1990.

Meri, Veijo: Peiliin piirretty nainen. 2.p. Otava. 1963.

Mörsäri, Hilja: Sanomiset irti. Laatusana Oy. 1995.

Parkkinen, Jukka: kirjoittajakurssin materiaalia.

Peltonen, Juhani: Välimatkakirja. WSOY. 1984.

Rooyackers, Paul: Kielileikkikirja. Painatuskeskus. 1995.

Tiihonen, Ilpo: kirjoittajakurssin materiaalia.

Tu Fu: suom. Pertti Nieminen. Jadepuu. Otava. 1975.

Tuominen, Taija: itsekehitetty harjoitukset

Varpio, Yrjö: Kirjallisuuskritiikki. Tampereen yliopisto. Kotimainen kirjallisuus.

Julkaisu 8. 1977.

Virtanen, Leea: Varastettu isoäiti. Tammi. 1993.

Vähäaho, Anja: kirjoittajakurssin materiaalia.

KIRJALLISUUTTA

- Ahti-Toivonen: Runouden kuntokoulu. Kirjapaja. 1988.
- Allenius-Väyrynen: Sanataiteen taimitarha. Kirjakiehininen. 1993.
- Ballinger, Erich:Hirviötieto.WSOY.1993.
- Bernays-Painter: What if.Harper Perennial. 1990.
- Behn & Twichell: The practice of poetry. Harper Perennial. 1992.
- Biedermann, Hans: Suuri symbolikirja.WSOY.1993.
- Dillard, Annie. The Writing Life. Harper Perennial. 1989.
- Doubtfire, Dianne: Aiotko kirjoittaa romaanin. Kirjayhtymä. 1987.
- Ekholm-Paatela-Säilä (toim.) :Oriveden opit. WSOY. 1984.
- Enwald, Liisa: Luova kirjoittaja.Gummerus. 1980.
- Goldberg, Natalie: Writing down the bones. Shambhala.1986.
- Goldberg, Natalie: Wild mind. Bantam Books. 1990.
- Grant, Janet: Young persons guide to becoming a writer. Shoe tree press.1991.
- Haapaniemi- Kuusela: Kirjailijan työhuoneessa. Gaudeamus. 1989.
- Heikkilä- Kantola: Luova kirjoittaminen. WSOY. 1983.
- Helakisa, Kaarina:Unityöt. Otava. 1988.
- Hänninen-Latvanen:Verikekkerit. Otava.1992.
- Juttukaveri. (toim.) Kaarina Helakisa. WSOY.1994.
- Kantavat sanat. Toim. Juhani Ihanus. Kirjastopalvelu. 1989.

- Kirstinä, Väinö: Runo ja lukija. Weilin+ Göös. 1971.
- Koski, Mervi: Taskut täynnä tarinoita. Cultura. 1994.
- Kupiainen, Unto: Lyhyt runousoppi. 6.p. WSOY. 1972.
- Lagercrantz, Olof: Lukemisen ja kirjoittamisen taidosta. WSOY.1985.
- Lehtonen-Tiihonen (toim.): Kirjoittajan eväät. Gummerus. 1976.
- Linna, Helena: Prosessikirjoittaminen. Kirjoittamisen suuri seikkailu. WSOY.1994.
- Linnankylä-Mattinen-Olkinuora: Prosessikirjoittamisen opas. Otava. 1988.
- Martinheimo, Asko: Hyvä lause. WSOY. 1990.
- Mörsäri, Hilja: Sanomiset irti. Luovan kirjoittamisen kurssi lukioon, yläasteelle ja harrastuspiireille. Laatusana Oy.1995.
- Ohlson, Bertil: Minä. Kirjoita päiväkirjaa ja löydä itsesi. Karisto.1995.
- Pitzorno, Bianca: Ressu - luova kirjoittaja.Gummerus. 1989.
- Pound, Ezra: Lukemisen aakkoset. Otava. 1967.
- Polkunen - Suhonen- Viikari: Lukutikki. Weilin + Göös. 1978.
- Puumerkistä sähköpostiin. Kirjoittamisen ja kirjoittamisen opetuksen suuntia. ÄOL vuosikirja XLI 1995.
- Päiväkirjasta hypermediaan. Suomen kirjallisuusterapiayhdistyksen 10-vuotisjuhlakirja. Toim. Juhani Ihanus. Kirjastopalvelu. 1991.
- Rilke, Rainer Maria: Kirjeitä nuorelle runoilijalle. TAI-teos. 1993.
- Rooyackers, Paul: Draamaleikkikirja. Painatuskeskus. 1994.
- Rooyackers, Paul: Kielileikkikirja. Painatuskeskus. 1995.
- Sanajonot paperille. Kirjakiehin. 1994.

Sanojen liikkeitä. Toim. Juhani Ihanus. Kirjastopalvelu. 1985.

Science fiction. Toim. Juhani Hinkkanen, Kai Ekholm. Kirjastopalvelu. 1990.

Stanek, Lou Willet: Thinking Like a Writer. A handy guide guaranteed to inspire you. Random House.1994.

Vaieta vai sanoa. Kirjallisuusterapia kasvutyössä. Toim. Juhani Ihanus.

Kirjastopalvelu. 1995.

Waltari, Mika: Aiotko kirjailijaksi? WSOY.(1935) 1994.

Virtanen, Leea: Varastettu isoäiti. Tammi.1993.

MUUTA HYÖDYLLISTÄ:

HÄMEEN LÄÄNIN TAIDETOIMIKUNNASTA

PL 150

13101 Hämeenlinna

&

puh. 917 - 6222287/ toimisto

fax: 917- 6222286

sähköposti: taideposti@tavastia.sci.fi

WWW: <http://www.tavastia.sci.fi>

voi tilata

¥ Optimisti-lehden

¥ arvostelupalvelulistan,

jota Niina Hakalahti päivittää. Listasta löytyy arvostelupalveluita hinta- ja yhteystietoineen kautta maan.

€Tutkija ja opettaja Iikka Mäyrä ylläpitää sanataiteen harjoitustietokantaa.

Tietokanta on luettavissa Internetissä:

gopher: Tampereen yliopisto/Laitokset/Taide/Sanataide sekä

WWW:<http://www.uta.fi/laitokset/taide/sanataide>

Taidetoimikunnan taidepostista löytyy myös Kirjoittajaohjaajan tukipaketti sähköisessä muodossa.

Sami Markkasen harjoitusteksti Räisälän kansanopistossa keväällä

1994. Aiheena sisäisen sensorin ja luovan minän välinen keskustelu.

-Homma seis. Homma seis. Kuka antoi luvan aloittaa ilman minua.

-Ei tässä mitään lupia tarvita. Aloitan silloin kuin huvittaa. Ei tässä ole sinua ennenkään tarvittu.

-Äläpäs ala isottelemaan ja näytä mitä siellä paperilla lukee.

-En varmasti. Älä nyt...

-"Ja Pentti juoksi kovempaa kuin koskaan aikaisemmin,

jaloissa alkoi kuitenkin painaa ja hän heitti pois temmin,

komeasti hän juoksi, vertasimme häntä hirveen,

matka katkesi äkkiä ja Pentti tunsu selässään kirveen..." Tämähän

on silkkaa paskaa. Eihän tässä ole mitään järkeä, ideasta nyt ei

varmaan kannata samana päivänä edes puhua.

-Anna se paperi tänne. Se on minulle tärkeä runo. Pentti oli

lapsuuteni ystävä, joka ajautui lain väärälle puolelle. Saan

kirjoittaa hänestä mitä haluan, se lukee hautakivessäkin.

-Minä uskon kyllä vakaasti, että se Pentti ei paljoa perustaisi

tästä kyhäelmästä. Vertasimme häntä hirveen, ei helvetti. Kas kun ei

kettuun.

-No tuo oli ensimmäinen hyvä huomiosi." Kasvatimme häntä kuin kettua

ja syötimme hänelle pettua." Kiitos.

-Hei, tuo nyt ei ainakaan ole mitään, et varmasti kirjoita sitä.

-Kirjoitanpas. Pentti oli eläinrakas. Hän ryösti vain ihmisiltä ja antoi köyhille eläimille.

-Köyhille eläimille?

-Mutta tuohan on upea nimi tälle runolle. Kiitos.

-Älä käytä koko ajan sanojani minua vastaan. Minun on tarkoitus vähän pistää jarruja ettet kirjoita mitä tahansa hevonpaskaa.

- "Metsässä alkoi raskaa kun Pentti kantoi siellä hevonpaskaa."

-Nyt loppuu.

-Ei mutta kiitos, tähän alkaa luistaa paremmin kuin koskaan. Et sinä niin negatiivinen vaikuttaja olekaan, mitä olen aina kuvitellut.

-Niinkö?

-Kyllä. Vaikka meillä on tähän asti ollut hyvinkin eroavat näkemykset, olemme selvästi lähentyneet. Olet oikeassa siinä ettei mitä tahansa saa kirjoittaa, mutta kyllä sinulla on ihan mallikkaita ideoita toteutettavaksikin. Anna tulla vain lisää.

-Noo...Miltä kuulostaisi: taivaalla alkoi kerääntyä pilviä eikä Pentin enää kirvellyt silviä.

-Silviä? Mitä helvetin paskaa sinä latelet? Eihän tuossa nyt ole tolkkua nimeksikään. Ei tuollaista saastaa voi lähettää kenenkään luettavaksi.

-Voipas. Pentti oli hyvin aistillinen ihminen myös: Isä hutki Penttiä ympäri korvia kun hän mekasti pitkin ja poikin Jorvia.

Andersson pitää pirunmoista meteliä

Andersson ei osaa edes seistä selkä suorana

Anderssonista tuskin tulee yleensä yhtään mitään

Andersson on pelkuri

Andersson saisi saatana ruveta ajattelemaan ennen kuin on liian myöhäistä.

Andersson tutisee kuin hyytelö

Andersson juo liian paljon

Anderssonin ei pitäisi tupakoida unissaan

Anderssonhan on itse asiassa rokulissa ison osan vuotta

Anderssonin pitäisi miettiä ja punnita yhtä ja toista

Anderssonin ei pitäisi matkustaa Mallorcalle nyt kun vanha äiti

makaa perkele henkitoreissaan

Andersson syö kuin sikapossu

Andersson on lihava

Anderssonin pitäisi mieluummin soittaa klarinettia

Anderssonin ei pidä kuvitella itselleen mitään olemattomia oikeuksia

Andersson näpit irti

Anderssonin pitäisi liittyä ammattiyhdistykseen eikä istua

vittu siinä parkumassa

Anderssonin ei pitäisi haaveilla niin paljon

Anderssonin pitäisi tietää että intiimihygieniasta tulee huolehtia

myös Anderssonin itsensä takia

Andersson ei ole kovin korea näky

Anderssonin pitäisi tietää ettei Andersson ole Anderssonin oma asia

Andersson voisi ottaa huomioon että tehty on tehty eikä sitä

saa tekemättömäksi helvetti soikoon

Anderssonin pitäisi tajuta ettei sitä noin vain voi lojua siinä

kuin mikäkin raato ja nauttia

Andersson on alkanut hyppiä silmille viime aikoina jos suoraan sanotaan

Andersson lopettaa kieroönkatsomisen

Andersson ei tule sitten valittamaan ettei Anderssonia ole hyvissä

ajoin informoitu Anderssonin tilanteesta

Andersson lakkaa viheltämästä taikka jumalauta

Andersson muistaa ottaa lääkkeensä tai muuten Andersson kuolee

se kai tuli selväksi

Andersson missä hemmetissä se Andersson luuhaa

Ei kai Andersson ole voinut...

Anderssonin ei olisi pitänyt hypätä sen minä sanon suoraan

Andersson olisi voinut edes sulkea ikkunan perässään

Claes Andersson: Andersson pitää pirunmoista

meteliä kokoelmasta Under. Söderströms. 1984

Mieti millaisia seuraavat esineet ja asiat olisivat ihmisinä. Voit tehdä ensin luettelo sanoista, joita Sinulla tulee mieleen.

Mieti vaikkapa kuplavoikkaria ihmisenä - sukupuoli, ikä, luonne jne. Kun olet käynyt kaikki esineet ja asiat näin läpi, valitse niistä ainakin yksi ja kirjoita siitä runomuotoinen henkilökuva. Runossa voi mainita alkuperäisen esineen , mutta ei tarvitse. Kirjoita siis henkilökuva ihmisestä jostakin esineestä syntyvien mielleyhtymien pohjalta.

KUPLAVOLKKARI BMV

NÄKKILEIPÄ RANSKANLEIPÄ

PUNAINEN TUPA AIDATTU TIILITALO

RUUSU PÄIVÄNKAKKARA

HAITARI FLYYGELI

TEE VANHASTA UUTTA! YHDISTELE SANOJA JA LAUSEITA VAPAASTI KESKENÄÄN.
(Sanojen muotoa voi muuttaa, pikkusanoja voi lisätä.)

- erottaa jyvät akanoista
- olla jonkun housuissa
- mistä kenkä puristaa
- kautta rantain
- katsoa sillä silmällä
- kiinni veti
- kissanristiäiset
- omat koirat purivat
- koti, uskonto, isänmaa
- heittää lapsi pesuveden mukana
- leipäpuu
- lopussa kiitos seisoo
- tuhansien järvien maa
- maksaa viulut
- mennä pipariksi
- tulla miehen ikään
- musta lammas
- jo otti ohraleipä

- ojasta allikkoon
- omena päivässä pitää lääkärin loitolla
- oven ja saranan välissä
- siinä paha missä mainitaan
- painia eri sarjassa
- pehmeä lasku
- polttaa sillat takanaan
- potkaista tyhjää
- puhua pukille
- aukoa päätään
- terävä pää
- olla retkussa
- seinäruusu
- siirtyä ajasta iäisyyteen
- sininen veri
- sinne missä pippuri kasvaa
- sinne se kana katosi
- tanssia jonkun pillin mukaan
- tuhatta ja sataa
- tuijottaa omaa napaa

- Turmiolan Tommi
- täysi kuin Turusen pyssy
- täältä pesee
- Vaasan veri ei vapise
- antaa vahingon kiertää
- voi veljet
- yhteispelillä se sujuu
- yhdestoista hetki
- ymmärtää yskä
- jauhopeukalo
- jalat maassa
- sähköä ilmassa
- ikuinen kakkonen
- hyvää päivää kirvesvartta
- ei auta itku markkinoilla
- paistaa päivä risukasaankin
- alla päin
- aina roiskuu kun rapataan
- ei ole mistään kotoisin
- elämä ei ole ruusuilla tanssimista

Lumi ryntää pohjoisesta Chang-shahan,

Mongolian pilvet tuovat vilun

kymmeneentuhanteen taloon.

Lehdet lentävät hajalle tuuleen,

lumi ei ehdi kinostua.

Kukkaroni on tyhjä:

pannaan hopeamaljan, saan viiniä -

mutta mistä löydän kumppanin? Minä istun yksin,

odotan iltaa ja korppien paluuta.

Tu Fu, Lumi

Aamiaisella

A. Hitlerin kanssa

Kaalinkerähaukotuksesi

vieräyttää kieleltäsi

kämmenelleni

pienen, pörröisen kananpojan.

Se silittää höyhenillään

rannettani

ja kuiskaa rakastavansa.

Nyt näen sen selvästi.

Tällaista voi sattua vain

Lissabonissa,

vain sinun kanssasi Adolf,

vain kun olen leikannut kielesi

kirveellä irti.

Sillä minulla oli huutava nälkä

eilen,

rakkaani, kun palasimme

hotelliimme.

Aamulla kasööri vilkuili

minua

kuin olisi tiennyt...

vaikka sujuvalla saksallasi

toivotit hänelle:

"Hyvää päivää kirvesvartta."

Vihan pehmoinen käsi kuin

verinen teräs

oli saanut sinut rakastumaan

minuun.

Niinkuin minut sinuun sillä

vielä takaan, rakas,

saat kielesi takas.

Silkkiseltä posliinilautaselta,

pehmoiselta kuin se aamuinen

kananpoika.

A. Helander

Kun kuolema pelottaa, sano sitä rauhaksi.

Kun yksinäinen huoneisto pelottaa, sano sitä kodiksi.

Kun katujen tungos hermostuttaa, sano sitä yhtenäisyydeksi.

Kun maailmanlaajuinen huijaus pelottaa, sano sitä kaupankäynniksi.

Kun valtio pelottaa, sano sitä yhteiskunnaksi.

Kun harvainvalta pelottaa, sano sitä laiksi ja järjestykseksi.

Kun kaaos pelottaa, sano sitä vapaudeksi.

Kun yö pelottaa, sano sitä nousevaksi päiväksi.

Göran Palm: Varför har nätterna inga namn? Norstedts. 1971

Vapaasti suomennanut Hilja Mörsäri

REGINA KOLMIOPOKKARIT

novellit LÄÄKÄRI ja Timantti

KIRJOITUSOHJEET

1. VIIHTEESTÄ

Mitä romanttinen viihde on

Viihteen tarkoitus on suoda lukijalle pako arjesta, antaa pieni ihana tauko usein tylsässä, tymeässä tai ahdistavassa tosielämässä.

Hyvä viihdetarina antaa koskettavan lukuelämyksen. Lukija kiinnostuu tarinasta jo ensimmäisestä lauseesta, ahmii joka sanan eikä voi jättää lukemista kesken, koska hänen on pakko saada tietää, miten henkilöiden käy. Hyvä viihde saa lukijan itkemään, nauramaan, huokaamaan, hämmästyttämään, pettymään, iloitsemaan, suuttumaan, tuntemaan myötätuntoa, suremaan, jännittämään, toivomaan&emdash;ja kokemaan lopussa syvää tyytyväisyyttä.

Kirjoittaja ja lukija saavuttavat yhteyden tunteiden välityksellä. Kun kirjoittaja välittää lukijalle oman kaipuunsa ikuiseen onneen ja kestäväan rakkauteen, hän on onnistunut tehtävässään. Viihdetarina on aikuisten satu.

Tämä on viihteen perussääntö. Sen sisällä elää kirjoittajan persoonallisuus, hänen näkemyksensä, omaperäisyytensä, kekseliäisyytensä ja luovuutensa.

Kuka viihdettä lukee

Romanttista viihdettä lukevat pääasiassa 15–50 -vuotiaat naiset. Heidän mielikirjailijoitaan ovat Danielle Steel, Sidney Sheldon, Catherine Cookson, Barbara Cartland, Anni Polva, Elsa Anttila ja Laila Hietamies. Televisiosta he katsovat seuraaventyyppisiä sarjoja: Puhtaat valkeat lakanat, Kauniit ja rohkeat, Metsolat, Blondi tuli taloon ja Melrose Place. He pitävät romanttisista elokuvista, jännitysfilmeistä ja komedioista.

Koulutukseltaan viihteen lukijat ovat keskivertosuomalaisia: opintonsa päättäneillä on takanaan peruskoulu tai ammattikoulu, joskus myös lukio tai opisto. Joukossa on paljon työttömiä. Työssä olevien tyyppillisiä ammatteja ovat myyjä, siivooja, perhepäivähoitaja ja toimistotyöntekijä.

Näin tilastollisesti. Mutta varsinaista keskivertolukijaa ei ole olemassakaan, vaan viihdettä lukevat hyvin erilaiset ihmiset akateemisista ruumiillisen työn tekijöihin. Siksi on hyvä pelata varman päälle ja välttää esimerkiksi sivistyssanoja ja vieraskielisiä repliikkejä.

Viihdenovellin tai -romaanin juoni

On hyvä valita tarinalle vahvasti tunneperäinen perusidea. Paitsi tavallinen rakkaus, ihmisiä kiinnostavat esimerkiksi mustasukkaisuus, viha, pelko, syyllisyys, suru, halu näyttää ja menestyä, kostonhimo, epätoivoinen rakkaus, yksinäisyys ja siitä murtautuminen, kateus, petollisuus, painostus, kiristys jne.

Yritä rakentaa draamanomainen asetelma ja juoni; henkilöt edustavat vastavoimia (yksinkertaisimmassa muodossaan hyvää ja pahaa), joiden välillä vallitsee selvä jännite. Se voimistuu ja kärjistyy jutun edetessä, kunnes lopulta laukeaa tavalla tai toisella.

Ihminen voi kamppailla kohtalon tai toisten ihmisten tai itsensä kanssa. Tärkeää on, että jännitteet luodaan tarpeeksi aikaisin, heti ensimmäisillä sivuilla, ja puretaan vasta loppumetreillä. Juonessa on myös oltava välihuippuja, jotka pitävät lukijan mielenkiinnon yllä pitkän tarinan ajan.

Vaikeuksien kautta voittoon on vanha hyvä resepti.

Tunneperitoisuus, voimakas tunnelataus on hyvä pitää mielessä koko ajan. Sen merkitystä tuskin voi ylikorostaa. Mutta kun pelataan suurilla tunteilla, vihalla, surulla, kaipauksella, sokealla rakkaudella ja onnella esimerkiksi, kulkee jossain kohtaa hiuksenhieno raja, jonka ylittäminen saa henkilöt näyttämään hölmöiltä.

Henkilöt

Naispäähenkilöön on pystyttävä samastumaan sekä teini- että keski-ikäisten lukijoiden. Sankaritar on siis vähän alle kolmekymppinen, nuori (mutta ei liian nuori) aikuinen nainen. (Huomaa poikkeus Reginassa, päähenkilöt ovat nuorempia.)

Älä mainitse päähenkilöiden tarkkaa ikää, ellei se ole tarinan kannalta välttämätöntä. Naispäähenkilö on naimaton&emdash;muutenhan hän ei voisi tavoitella elämänsä miestä ja täydellistä onnea. Aikaisempi avioliitto on mahdollinen.

Miespäähenkilö on naista jonkin vuoden vanhempi, mutta ei missään nimessä vanha. Hän on mies haluttavimmillaan, elämää nähnyt mutta ei vielä sen perimmäistä tarkoitusta löytänyt. (Reginassa voi käyttää myös nuoria poikia.)

Tuo päähenkilöt esiin heti tarinan alussa ja tee lukijalle selväksi, keitä he ovat. Voit luoda millaisia ihmissuhdepelejä ja -sotkuja tahansa, mutta pidä punaisena lankana näiden kahden kiinnostus toisiinsa ja pyrkimys toistensa lähelle. Tämä pyrkimys ei saa toteutua liian helposti vaan vähitellen, ulkoisia ja sisäisiä esteitä voittaen. Sankari ja sankaritar voivat tietysti päästä väliaikaisesti yhteen, mutta sitten he ajautuvat jälleen onnettomien yhteensattumien vuoksi erilleen.

Anna henkilöiden olla jossain määrin kärjistetyksi mustavalkoisia, hyviä tai pahoja. Naispäähenkilö on tietysti hyvä, mutta ei tylsä eikä ällöttävän hyveellinen. Hän on sympaattinen, hän uskoo hyvään ja pyrkii hyvään. Hän on kuitenkin inhimillinen, ja monipuoliset luonteenpiirteet, heikkoudet tai paheet vahvistavat hänen uskottavuuttaan. Hänen tunneskaalaansa kuuluvat myös negatiiviset tunteet, esimerkiksi mustasukkaisuus, kostonhalu, viha ja alemmuudentunne.

Luonnollisesti myös sankari on hyvä, mutta sitä sankaritar ei välttämättä heti tiedä. Hänessä on miehistä voimaa, mutta lukijalle paljastetaan myös hänen inhimillinen heikkoutensa ja pehmeytensä. Hänen täytyy kuitenkin olla kyllin kaukana sohvalta löhöävästä verkkarihousuisesta aviomiehestä tai finninaamaisesta naapurinpojasta.

Sankari ja sankaritar muodostavat taisteluparin kahdessa mielessä. Heillä saattaa olla yhteinen päämäärä, jonka saavuttamiseksi he työskentelevät ulkomaailmaa vastaan. Samalla heidän keskinäiset jännitteensä panevat heidät taistelemaan myös toisiaan vastaan (ja ehkä omia tunteitaan vastaan).

Näiden kahden lisäksi tarvitaan erilaisia sivuhenkilöitä, jotka aikaansaavat tapahtumia ja tukevat tarinan etenemistä. Esimerkiksi perhesuhteissa ja suvussa on aina oma kiehtovuutensa. Älä kuitenkaan luo niin paljon sivuhenkilöitä, että lukija joutuu miettimään, kuka on kuka. Esittele uudet henkilöt sopivin väliajoin.

Lapsilla on viiheessä oma tehtävänsä, muun muassa luoda liikuttavuutta, hellyttävyyttä ja huvittavuutta tarinaan.

Eräs viiheessä menestyksellisesti käytetty henkilöasetelma on ylivoimainen (rikas, kaunis jne.) nainen, jonka nenän edestä hieman vaatimattomampi sankarittaremme vie sen tavoitelluimman miehen.

Tarinan pahat henkilöahmot saavat olla tosi pahoja, inhottavia, julmia ja pirullisia.

Kerronta

- Ripeä aloitus, joka vie heti ongelman sisään. Älä siis rakenna alkuun pitkää, jahkailevaa tilanteenkehittelyä. Voit kertoa lähtökohdat myöhemmin Iyhyesti muun tekstin lomassa.
- Helppolukuista tekstiä, selkeitä lauseita, Iyhyitä kappaleita, yleiskieltä.
- Iskevää replikointia, nasevaa dialogia. Monesti dialogi on lukijaystävällisempi tapa kertoa asioita kuin kuvaus. Vältä laajoja pohdintoja ja pitkäveteisiä kuvauksia. Älä pysähdy tarinan tylsiin kohtiin vaan hyppää niiden yli.
- Henkilöiden toiminta ja puhe kertovat heistä lukijalle enemmän (ja helpommin) kuin pitkä luonnekuvaus. On hyvä, jos lukija saa niiden perusteella tehdä omat päätelmänsä, ilman että kertoja yksioikoisesti luettelee henkilöiden ominaisuudet.
- Vältä epäolennaisia, itsestään selviä seikkoja (esim. Iuontokuvausta). Pidä ympäristökuvaukset Iyhyinä. Se, mitä ihmiset pukevat ylleen, juovat ja syövät, miten he asuvat ja millaisilla autoilla ajavat, kiinnostaa enemmän. Viininpunaisilla satiinilakanoilla on suurempi kiinnostusarvo kuin maisema-analysoinnilla.
- Muista tunteet. Voimakkaita tunteita ja niiden ilmaisuja. Uhmaavia päätöksiä ja rajuja tekoja.
- Ei ulkokohtaista kerrontaa. Yritä päästä sisälle henkilöidesi tajuntaan.
- Hyvin perusteltu menee aina täydestä.

- Liikutus, liikuttavuus on mielessä pidettävä keino vaikuttaa lukijaan, varsinkin jos saa aikaan hymyä kyynelten läpi.

- Huumori on keinoista parhaita. Jos saat lukijan nauramaan ääneen, olet tehnyt paljon.

- Edistä lukijan jännitystä pienin siirroin. Pidä hänet koukussa, pane hänet koko ajan pohtimaan: mitenkähän tässä käy, mihin tällainen asiain kulku johtaakaan.

- Lopun täytyy olla onnellinen, vapauttava, helpotuksen laukaiseva, toivoa antava. Hyvästä viihdetarinasta jää lukijalle hyvä mieli. Älä kuitenkaan omista viimeisiä sivuja sen kertomiseen "miten asiat oikeasti olivat" kun ne koko ajan näyttivät muulta. Ongelmien täytyy ratketa luonnollisesti. Novellissa viimeiset rivit ja pienoisoromaanissa pari viimeistä liuskaa ovat loppunousua (täyttymystä, tyytyväisyyden luomista ja onnen varmistamista) varten.

- Kertominen on helppoa, kun muistat, että mitä tahansa voi tapahtua. Et ole sidottu arkielämän vaisuihin kuvioihin tai omiin kokemuksiisi. Käytä mielikuvitusta. Nakkele itsellesi tällaisia kysymyksiä: Mitä seuraavaksi? Mitäpä jos?

Uskottavuus

Viihdetarinan on oltava yhtä aikaa sekä jännittävä että turvallinen ja uskottava.

Turvallisuus saadaan aikaan tunteella siitä, että asiat menevät niin kuin pitääkin. Tarinan perusarvot ovat perinteiset, vaikka nykyajassa toki eletään. Tapahtumat voivat järkyttää ja olla ristiriidassa lukijan

arvojen kanssa, kunhan lopussa tapahtuu "puhdistuminen", ja hyvä ja paha saavat palkkansa.

Uskottavuus, "tuttuus", syntyy tunteista. Tunteet ovat yhteisiä kaikille ihmisille. Viihde näyttää ihmisen tunne-elämän puhtaimmillaan, olivatpa tunteita aiheuttavat tapahtumat mitä tahansa. Viihde kertoo meidän puolestamme tunteista, joita itse pidämme liian lapsellisina, vanhanaikaisina, epäfeministisinä tai muuten vain kiellettyinä ja tukahduttamista vaativina.

Uskottavuus tarkoittaa myös lukijan kunnioittamista. Lukija on ihminen, jolla on sydän ja järki. Hänen aliarvioimisensa on pahin virhe, jonka kirjoittaja voi tehdä. Ei tarvitse kantaa huolta siitä, onko viihdetarina realistinen, mutta aito ja sydäimestä kirjoitettu sen on oltava. Falskius, epämääräisyys, teeskentely ja laiskuus Iyövät takaisin. Jos kirjoittaja halveksii viihdettä tai asettuu omien henkilöidensä yläpuolelle, hän ei ole uskottava.

Romantiikka ja erotiikka

Älä erota rakkautta, romantiikkaa ja erotiikkaa toisistaan. Kysehän on loppujen lopuksi samasta asiasta. Seksuaaliset tunteet&emdash;ja niihin liittyvät ongelmat&emdash;ovat tärkeä osa ihmisen elämää ja näin myös viihdekirjoittamista.

Käsittele seksiä osana henkilöittesi luonnetta ja kokemuksia, tunteita ja toiveita. Ei kylmästi, teknisesti ja ulkokohtaisesti.

Tee eroottisista kohtauksista rohkeita mutta älä karkeita tai mauttomia.

Jos pitkälle viety eroottinen kuvaus tuntuu sinusta vaikealta, käytä sen sijaan katseita, kosketuksia ja suudelmia ja niiden aiheuttamia tunteita, jotta pidät lukijan mielenkiinnon yllä tälläkin alueella.

Anna eroottisen jännitteen&emdash;samoin kuin muidenkin jännitteiden&emdash;rakentua hitaasti. Pidä lukija varpaillaan ja vesi kielellä.

Kotimaisuus

Kolmiokirjan tuotteet ovat kotimaisia, ja se on niiden vahvuus. Voit käyttää henkilöitäsi ulkomailla, jos juoni sitä vaatii, mutta älä viivy siellä pitkään. Matkalla tulee olla tarkoitus; vältä pelkkää turistikuvausta.

Viihde on pakoa arjesta, ja siksi sen on hyvä sisältää aimo annos glamouria ja eksotiikkaa. Ne on vain saatava uskottavasti Suomen rajojen sisäpuolelle.

2. REGINAN NOVELLIT

Reginan lukijat ovat 19-24 -vuotiaita koululaisia tai opiskelijoita, työläisiä, alempia toimihenkilöitä tai -näinä aikoina - työttömiä. Novellin päähenkilöt ovat siis noin parikymppisiä. Reginassa on perinteisesti käytetty rohkeampaa eroottista kuvausta kuin pokkareissa, mutta seksi ei ole mikään pakkopulla. Jos seksikohtaukset eivät tarinaasi sovi, unohda ne. Reginan novelleihin sopivat yllä olevat viihdekirjoittamisen ohjeet, mutta on otettava huomioon, että nuorten maailma on erilainen kuin keski-ikäisten.

Novellin pituus on noin 40 000 merkkiä tekstinkäsittelyn yleisessä (ascii-) muodossa. WP näyttää suurempaa merkkimäärää kuin yleinen muoto, Word taas pienempää. Varminta on laskea novellin pituus ensimmäistä kertaa kirjoitettaessa liuskoina. Pituus on sopiva, kun liuskoja on noin 20 liuskalla rivejä noin 30 ja rivillä (välimerkit ja sananvälit mukaanluettuna) noin 65 merkkiä. Pituus voi vaihdella 15-25 liuskan välillä.

3. KOLMIOPOKKARIT

Lääkäri

Lääkärien, sairaanhoitajien, terveyskeskusten, sairaaloiden sekä yksityisklinikoiden maailmaan sijoittuva romanttinen viihdetarina.

Käytä tarinassasi romanttisen viihteen yleisten ainesten lisäksi ihmisen kamppailua elämän ja kuoleman, terveyden ja sairauden, toivon ja epätoivon välillä. Kuvaa jokin sairaus tai vaiva, sen ilmeneminen, eteneminen, parantuminen—tai ihmisen sopeutuminen siihen. Vältä luettelomaista oirekuvausta, kerro sairaudesta osana juonta ja henkilöiden elämää.

Kun sairaus sattuu päähenkilölle tai jollekulle hänen läheiselleen, se koskettaa lukijaakin enemmän kuin yhdentekevä potilas lääkärin jonossa.

Hyviä lähteitä ovat lääketieteen julkaisujen lisäksi myös sanoma- ja aikakauslehdet.

Timantti

Viihdetarina ilman erityistä aihetta. Seuraavassa kaksi suosittua tapaa rakentaa pienoisromaani:

1. Tapahtumapaikkana on maailma, jossa elävät kauniit, rikkaat, rohkeat, lahjakkaat ja kuuluisat ihmiset.

Kerro tarina naisesta, joka raivaa tiensä huipulle (ja pysyttelee siellä) näyttelijänä, rallikuskina, tanssijana, poliitikkona, urheilijana, taiteilijana, laulajana, vakoojana, yrityselämän johtoportaassa, rock-muusikkona, ministerinä, huippumallina, kapellimestarina tms.

Kerro päähenkilöstä elävänä, tuntevana, "tavallisena" ihmisenä, johon lukija voi samastua. Tarinan pääpaino on elämän yksityisellä puolella, ihmissuhteissa. Kuvaa maijameikäläiselle eksoottista elinpiiriä (vaatteet, ravintolat, autot, ruoka, juoma, kosmetiikka ym.) yksityiskohtaisesti.

Hyviä lähteitä ovat Gloria-tasoiset naistenlehdet, myös ulkomaiset.

2. Jännitystarina, jonka pääaihe on kuitenkin romantiikka. Romanttisen rakkauden lisäksi aiheena on jännitys/kauhu ja/tai mystiikka. Hyvän ja pahan taistelu ihmisen mielessä ja ihmisten välillä.

Kirjoita romanttinen jännitystarina, jossa paino on enemmän psykologisessa jännityksessä kuin rosvo-poliisi -asetelmassa. Kuvaa ihmisen ääretöntä kykyä pahuuteen mutta ota huomioon myös hänen haavoittuvuutensa, katumuksensa, syyllisyydentuntonsa ja sovituksen tarpeensa.

Voit käyttää mystiikkaa ja okkultismia, mutta tuo loppuun vapauttava ratkaisu, joka jättää lukijalle turvallisen mielen.

Pokkarin pituus on noin 240 000 - 250 000 merkkiä (tarkoittaa yleistä tekstinkäsittelymuotoa&emdash; esim. WP näyttää tekstin pituuden paljon yleistä suurempana merkkimääränä ja Word pienempänä). Jos lasket pituuden liuskoina, se on noin 140 - 150 liuskaa, kun liuskalla on 30 riviä ja rivillä noin 65-70 merkkiä, sananvälit ja välimerkit mukaanluettuna.

Lähetä kirjoituksesi levykkeellä yleisessä tekstinkäsittelymuodossa (ascii-muoto, dos-muoto, vain teksti -muoto; nimitys vaihtelee eri tekstijärjestelmissä). Liitä varmuuden vuoksi mukaan myös paperikopio. Käsikirjoituksia otetaan vastaan myös pelkkinä paperikopioina.

Jos haluat kirjoittaa nimimerkillä, laita se käsikirjoituksen alkuun. Liitä mukaan oikea nimesi, osoitteesi, henkilötunnuksesi ja pankkitilin numero kirjoituspalkkion maksamista varten.

Lähetä käsikirjoituksesi osoitteeseen Kolmiokirja, Regina, PL 246, 90101 OULU tai Kolmiokirja, Kolmiopokkarit, PL 246, 90101 OULU.

Tarvittaessa saat lisätietoja päätoimittaja Eeva Vainikaiselta puh. 981&emdash;537 0354.

15 sek. novelli

KOHTI UUTTA TULEVAISUUTTA

Isosaari, hauska mutta epätasainen ihminen, joka toisti liikaa itseään, ja jonka vaatimaton temaattinen aines jäi erittäin hataraksi, oli pienestä pitäen tottunut vetelehtimään tietyllä hautuumaalla. Tämä harrastus lakkasi vasta yrmeimpänä syysyönä, jolloin hän kuuli persoonastaan käytävän ankaraa luukopua.

Juhani Peltonen: Välimatkakirja. WSOY. 1984